

naš tednik

Letnik XXVII — Številka 42 16. oktobra 1975 Cena 4.— šil. P. b. b.
Erscheinungsort Klagenfurt. — Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

Wagner zagovarja „pravico do asimilacije“

Vsako jesen prireja klub socialističnih deželnih poslancev skupno z koroškimi socialističnimi mandatarji na zvezni ravni svojo jesensko zborovanje, kjer se določa politika naslednjega leta, večkrat pa so tudi daljnoročni ukrepi zraven.

V tiskovni konferenci sta strankin šef deželni glavar Wagner ter deželni finančni referent Schober govorila o načrtih socialistične frakcije. Veliko je bilo govora o cestah, bolnicah ter o raznih novih zakonih, o manjšinskem vprašanju pa se Wagner in hotel konkretnije izjaviti.

Zakaj deželni glavar naenkrat noče preveč govoriti o manjšinskem vprašanju, se da le ugibati. Wagner je dejal le, da ima od svoje stranke mandat za pogajanje. Sicer pa je manjšinsko vprašanje zvezna zadeva, se je izmikal dežel-

ni glavar. Ali bo glede dvojezičnih napisov prišel do veljave delež 25 procentov? Ali bodo pri drugih vprašanjih veljali drugi procenti? — Tudi tu se Wagner ni hotel izjaviti in menil le, da mora priti do soglasja z vsemi strankami. Koliko mu je vredno soglasje z manjšino? Wagner je dejal, da je to zvezna zadeva, zadeva foruma, v katerem se osrednji organizaciji pogajata, ki pa še nima imena. Wagner je zagotavljal, da bodo obstoječe manjšinske pravice ostale nedotaknjene. Zagovarjal pa je pravico do asimilacije. Debata je še nekaj časa tekla o interpretaciji Veiterjevega govora v ponedeljek zvečer, in o pasažah, ki jih je Veiter rekel ali naj bi rekel.

Wagner je potem dejal, da SPÖ ne bo napravila zakona proti prebivalstvu in da misli, da je tudi

manjšina za sodelovanje, z izjemo nekaterih voditeljev. Izgleda, da je načrtovani zakon takšen, da za zastopnike koroških Slovencev od vsega začetka ne bo sprejemljiv niti kot diskusijska podlaga.

Ravno praznik 10. oktobra je služil otvoritvi dveh cestnih predelov na južnem Koroškem. Prvi del povezuje Zgornjo vas pri Šmarjeti v Rožu z Galicijo preko Apač od Borovnice naprej, drugi del pa Gornjo vas v občini Suha s Suho. To priliko je deželni glavar Leopold Wagner uporabil za izjavo o manjšinskem vprašanju. Apeliral je na koroško prebivalstvo, naj podpira postopanje treh večinskih strank v manjšinskem vprašanju. Wagner je omenil, da nameravajo tri večinske stranke leta 1976 šteti manjšino. Kljub temu je izrazil upanje, da bo Avstriji uspelo, pridobiti ugled.

Globalnica: matičar pomanjkljivo vodil stanovski urad

Poročilo o pregledu globaškega stanovskega urada, ki ga je sestavil urad koroške deželne vlade, je stal v ospredju zadnje občinske seje v Globalnici. Za stanovski urad je namreč odgovoren podžupan ÖVP in matičar Walter Kogoj, v kontrolnem poročilu deželne vlade samem pa so navedeni težki in številni manjkatki ter pomanjkljivosti. Gradnja poti, izredni proračun, mrtvašnica, osvetlitev cest ter nastavitve pisarniške pomoči so bile nadaljnje teme občinske seje zadnji petek. Seja pa je trajala — v Globalnici pravzaprav že tradicija — čez polnoč.

Vsem občinskim odbornikom je bil že pred sejo dostavljen prepis poročila urada koroške deželne vlade o pregledu stanovskega urada v Globalnici. 1. julija tega leta so hoteli kontrolni organi pregledati globaški stanovski urad. Toda matičarja in podžupana ÖVP Walterja Kogojja ni bilo v uradu. Tresor z vsemi podlagami pa je bil zaklenjen, ključ je imel Kogoj pri sebi. Kot je pozneje Kogoj izjavil, je bil ta dan bolan. Kontrolni organi so

prišli zato teden pozneje. Sprva so kontrolirali, ali so popravljene pomanjkljivosti, ki so jih registrirali kontrolni organi že 22. 8. 1973 (!). Tudi po dveh letih matičar Kogoj celo vrsto teh manjkov ni popravil.

V poročilu urada koroške deželne vlade se to bere med drugim takole: „Die Liste über die ausgestellten Ehefähigkeitszeugnisse wurde noch nicht angelegt. (...) Die Auf-

gebotsliste ist ebenfalls noch nicht angelegt. Folgende Einträge wurden noch nicht berichtet, bzw. ergänzt: FB 10/62, FB 13/63, FB 14/62, FB 2/63, FB 5/64, FB 4/65, FB 4/66, FB 5/66, FB 4/67, FB 4/72, FB 14/72, FB 2/73. (...) Folgende Einträge im Geburtenbuch wurden noch nicht berichtet, bzw. ergänzt: 14/62, 15/62, 1/63, 7/63, 11/64, 8/64, 5/64, 2/69, 6/65, 1/69...“ Razen tega je bil Kogoj ponovno opozorjen, naj vsaj svoje ime piše pravilno: Kogoj in ne Kogoy. Očitno zgleda „Kogoj“ z ‚j‘ preveč slovensko. Toda to so bile nepopravljene pomanjkljivosti še z zadnje kontrole pred dvema letoma. Nekaj citatov iz poročila v letošnji kontroli dru-

žinske knjige: „FB 9/73, 11/73: Es fehlt das 1. Kind in Spalte III. (...) Über das Kind Renate befindet sich keine Mitteilung im Sammelakt. (...) FB 12/73, 2/74, 3/74, 4/74, 7/74, 8/74, 1/75, 2/75: Das Ehepaar wurde im Namensverzeichnis nicht eingetragen (§§ 87, 88 DA)...“ Izvleček iz poročila o pregledu knjige umrlih: „Folgende Sterbefälle wurden nicht rechtzeitig angezeigt: 5/62, 8/62, 5/63, 1/65, 2/65, 8/65, 15/65, 15/67, 2/70“.

O knjigi rojstev pa sledeče: „GB 3/74: Es fehlt der gesamte Eintrag... Die Geburtenzweibücher 1972 und 1974 sind noch nicht beglaubigt...“ Nadzorniki urada koroške deželne vlade so dali Kogoju rok

do 1. decembra, da uredi pomanjkljivosti. Toda teh je veliko več, kot smo jih tu samo na kratko omenili. Poročilo o pregledu matičnega urada obsega sedem tipkanih strani.

Občinski odborniki so to poročilo hočeš nočeš vzeli na znanje. Drugi podžupan ÖVP Oberhauser je skušal celotni problem bagatelizirati in je krivdo iskal povsod, samo ne pri svojem strankarskem kolegu Kogojju. Izgovarjal se je, da je premalo personala. Župan Albert Sadjak pa je opozoril, da so nadzorniki tudi že pri kontroli pred dvema letoma ugotovili hude pomanjkljivosti. Slovenski občinski odbornik Gregorič pa je dejal, da mora občina gledati, da se škoda na ugledu občine popravi. Če uradnik-matičar ni zmožen ali noče, potem naj ta posel opravlja kdo drug. Vsekakor bi bila debata o tem vprašanju predolga in konsekvantna. Kajti vas, občina je majhna, in zaradi dolgega medsebojnega poznanstva vseh občinskih mandatarjev nihče ni hotel koga žaliti. Predvsem podžupan Oberhauser je hotel ves problem pomesti pod mizo, ko se je razburil čez samo besedo „sankcije“. — Pri zadnji točki pa

(Dalje na 4. strani)

Prof. Veiter: štetje je orožje proti manjšini!

Znani strokovnjak za manjšinska vprašanja prof. dr. Theodor Veiter je v predavanju v galeriji Hildebrand v Celovcu dejal, da vsako štetje učinkuje kot ugotavljanje manjšine. Če pa se izvede tako „štetje posebne vrste“, kot so ga

predlagali člani študijske komisije, potem bi tako štetje pomenilo na Koroškem narodnostni volilni boj, pri katerem bi manjšina na vsak način podlegla. To že zaradi tega, ker nima ustreznega fonda za volilni boj, ker ji manjka vsak vpliv

na masovne medije. Čeprav bi štetje bilo tako tajno, nikoli ne bi moglo prikazati resnične podobe. Pripadniki večinskega naroda hočejo jezikovno štetje le kot orožje v zavestnem boju proti narodnim manjšinam, da bi prikazali, da šte-

vilo pripadnikov manjšine vendar nazaduje, da njihov jezik pravzaprav ne zasluži, da bi ga upoštevali, ter da bi se manjšina na ta način sama tako rekoč izčrtala iz liste živih. Poročilo o predavanju prof. dr. Veiterja objavljamo na 2. strani.

KOMENTAR

„Sovražnik Avstrije“

Ni še dolgo tega, ko so razni protijudovski krogi zahtevali, naj Simon Wiesenthal zapusti Avstrijo. „Wiesenthal raus aus Österreich!“, so zahtevali. Enako kot razni protislovenski krogi pogostokrat kričijo „Tschuschen, horuck über den Loibl!“, „Čuši čez Ljubelji!“. Ze dolgo je Simon Wiesenthal, vodja Judovskega dokumentacijskega centra na Dunaju, trn v peti ne samo nacističnim krogom, ampak tudi ljudem, ki krojijo usodo avstrijski socialistični stranki. Kreisky je imenoval pred leti Wiesenthala v pogovoru z zastopnikom nekega socialističnega nizo-zemskega dnevnika „judovskega fašista“, zdajšnji dunajski župan Leopold Gratz, je leta 1970 — tudi po naročilu svojega vrhovnega šefa Kreiskega — z najhujšo ostrino obsodil Wiesenthalovo delovanje.

Kaj je zakrivil Wiesenthal? Kot poljski Jud je romal v času nacizma od kaceta do kaceta, tudi v Mauthausnu je bil zaprt. Hitlerjevo zverinstvo ima na vesti več kot šest milijonov Judov. Po drugi svetovni vojni je začel Wiesenthal zbirati material o nacističnih krivnikih in uspelo mu je, da je zasledil tega in onega vojnega zločinca, ki bi se brez Wiesenthalovega delovanja

najbrž še danes sončil v mirni, ugledni in častni starosti, bodisi pod lastnim, bodisi pod izmišljenim ali izposojenim imenom. Veliko zločincev, o katerih je znano, kje živijo, seveda ni bilo moč zajeti, ker jih krije nova domovina, npr. Španija, razne južnoameriške države, države Bližnjega vzhoda, pa tudi v Vzhodni Nemčiji so nekateri.

Zadnji četrtek je Wiesenthal razkril pri posebni tiskovni konferenci, da je bil Friedrich Peter v letih 1941 in 1942 pripadnik zloglasne 1. SS-ovske pehotne brigade, katere naloga je bila očistiti zaledje vzhodne fronte sovražnih elementov (partizani, Judi, cigani idr.). 1. SS-ovska pehotna brigada je v posebnih akcijah „Sumpffieber“ in „Nürnberg“ izkazala krvav uspeh, o čemer pričajo tudi uradna poročila. Akcija „Nürnberg“ se je končala 26. novembra 1942. Je bil Peter kakšen „muškej“? Bi v takem primeru bil že leta 1942 podčastnik, leta 1943 pa je bil že gojenec častniške šole? Do leta 1945 je potem služil v SS-ovski oklopniški diviziji „Das Reich“.

Peter seveda taji, da bi bil kdajkoli streljal kogarkoli. Služil je samo domovini, in to zvesto in vdano do tistega trenutka, ko so morali ugotoviti tudi najbolj zagrizeni, da čas končne zmage zanje še ni napočil.

Umevno je, da Peter taji. Saj to mora. Tudi Wiesenthal je priznal, da gradivo še ne zadostuje za obtožbo. Nikakor pa ni mogoče razumeti, da Kreisky brani Petra z vso ihto, isti Kreisky, ki je samo nekaj dni poprej najostreje bičal — in po volitvah dejansko tudi kaznoval — tiste socialiste, ki so de-

monstrirali proti fašističnemu krvniku Francu. Po drugi strani pa je reakcija Kreiskega povsem logična. Kreisky je bil tisti avstrijski zvezni kancler, ki je okrasil svoj kabinet kar s štirimi bivšimi nacisti hkrati: notranji minister Rösch, minister za stavbarstvo Moser, kmetijski minister Weihs, ki je postal naslednik koroškega SS-ovca Öllingerja, ter Frühbauer, zdaj namestnik koroškega deželnega glavarja. Tudi sicer si je ustvarila SPÖ z bivšimi kameradi precej dobre odnose, kar ji je koristilo zlasti na Koroškem. Kmalu po letu 1945 so prav socialisti botrovali ustanovitvi posebne stranke za „bivše“, da bi razbili „meščanski tabor“. Precej jasna, v javnosti sicer zamagljena črta vodi torej od tistih skromnih začetkov do sedanjih ljubezenskih objemov med Kreiskym in Petrom. Kreisky je vekiel Petra s seboj na Poljsko, v Auschwitz, v Bolgarijo, v Sovjetsko zvezo. Oblastniki teh držav se niso zrajtali, koga je privlekel Kreisky na obisk, ni bilo nikakršnih pouličnih in drugih demonstracij. V tem primeru bi se oblastniki teh socialističnih dežel, v katerih je bil Peter na uradnem obisku, lahko učili protinacistične in protifašistične zavesti prav pri državljanih „kapitalistične“ Nizo-zemske, ki so Petra dejansko izgnali iz svoje dežele. Prav zaradi njegove rjave preteklosti, pa čeprav je šel tja na uradni obisk.

Ob vsem tem se seveda pojavlja vprašanje neurejenih odnosov do preteklosti. Ravno skupina kanclerja Kreiskega je tu paradni primer. Lani ob predsedniških volitvah so očitali Lugerju pripadnost avstrofašistični do-

movinski fronti (Vaterländische Front); iz vseh kalibrov je streljala socialistična artilerija, kot strelja zdaj proti Judu Simonu Wiesenthalu, ki je dokazal, da je bil Friedrich Peter pripadnik ene najbolj terorističnih skupin SS, ki so jo obsodili pri vojaškem procesu v Nürnbergu 1946 v celoti kot zločinsko organizacijo. Peter, Kreisky in njuni imenujejo Wiesenthala sovražnika Avstrije ali pa vsaj izjavljajo, da „ni prijatelj Avstrije“. Njegovo organizacijo imenujejo „mafijo“. Pa mora Avstrija uživati res čuden ugled, ko jo lahko „blati“ Wiesenthal s tem, da odkriva nacistične zločince.

Pravijo, po 30 ali 40 letih je treba pozabiti preteklost. Važno je edinole to, kar je nekdo danes. Toda umor ostane umor, tudi po 40 letih. V tistem zloglasnem času je umrlo nad 6 milijonov Judov, samo ker so bili Judi. Posebno nalogo pri morjenju Judov je opravljala SS. Peter pa je služil pri njej, celo pri 1. pehotni brigadi. Bil je samo „mali vojak Peter“, kot pravi. A javil se je prostovoljno k SS, celo tako se je odlikoval, da so ga predlagali za Führerlehrgang. Gotovo je bil pogumen, odločen, junaški, zares pravi vzor današnji mladini, ki je že skorajda pozabila častne stvari, kot so zvestoba, pogum.

Ko so vprašali Scrinzija, če FPÖ škoduje, da je bil Peter pri 1. SS-ovski pehotni brigadi, je izjavil, da nikakor ne, ampak da to dejstvo stranki prej koristi. To pove vse. In ljudje takega kova imenujejo Simona Wiesenthala „sovražnika Avstrije“...

Jože Wakounig

Obisk novinarjev

V soboto je delegacija Jugoslovanske novinarske zveze obiskala Koroško in se sestala s predstavniki osrednjih organizacij. Kot je bilo rečeno v pozdravnih besedah, služi ta obisk dvema namenoma: 1. demonstrirati povezavo med jugoslovanskimi novinarji s slovensko manjšino na Koroškem in 2. informirati se direktno pri zastopnikih osrednjih organizacij o naj-novejših dogodkih v zvezi z manjšinskim vprašanjem. Po kratkem ogledu Gospe Svete in vojvodskega prestola so novinarji imeli priložnost za razgovor s predsednikom NSKS dr. Joškom Tischlerjem in predsednikom ZSO dr. Francijem Zwittrom ter z drugimi predstavniki teh organizacij. Novinarji so se zanimali predvsem za „naprednost“ SPÖ, za gospodarski položaj koroških Slovencev, za jezikovno ureditev v šolstvu ter slednjič za vlogo koroške Cerkve v narodnostnem vprašanju. Tudi so se zanimali za probleme slovenskega tiska na Koroškem.

Delegacija se je sestavljala iz vodilnih novinarjev Jugoslavije, večinoma so bili glavni in odgovorni uredniki. Pred obiskom na Koroško so se udeležili kongresa Zveze jugoslovanskih novinarjev v Kranjski gori. Na tem kongresu je bil izvoljen tudi predsednik novinarske zveze: glavni urednik „Dela“ Mitja Gorjup.

Profesor dr. Theodor Veiter: vsako štetje brez pristanka manjšine je orožje proti manjšini na Koroškem!

Kratke vesti

ANDREJ SAHAROV DOBIL NOBELOVO NAGRADO ZA MIR

● Sovjetski fizik in kritik tamkajšnjega režima Andrej Saharov je dobil podeljeno letošnjo Nobelovo nagrado za mir. V obrazložitvi je rečeno, da je dobil nagrado „za svoja pogumna prizadevanja za stvar miru med ljudmi“. Saharov ni le borec proti prekršitvi človeškega dostojanstva po oblasteh, ampak se z isto vneto bori za pravičnost. 54-letni Saharov je leta 1968 v Sovjetski zvezi pozdravljaj prasko pomlad in se zavzemal za opozicijske literate kot za Solženicyna. Velja kot vodilni mož sovjetskih disidentov. Pikanterija ob robu: Saharov velja kot „oče sovjetske vodkove bombe“. In ravno ta je dobil Nobelovo nagrado za mir. — Še ena pikanterija: avstrijski list z moskovsko linijo „Volkswille“ je zapisal, da Saharov ne trpi pomanjkanja kot trdijo drugi zahodni časopisi, ampak kot član akademije zasluži 20.000 šil. mesečno v našem denarju. So pač v SZ le še razredne razlike.

POŠTA POSTANE DRAŽJA

● S 1. januarjem 1976 se bo podražila tudi pošta: na navadno pismo bo namesto doslej dva šilinga v prihodnosti treba nalepiti znamko za tri šilinge, pismo v inozemstvo bo stalo šest namesto štiri šilinge, cena za besedo v telegramu bo znašala en šiling namesto 70 grošev doslej. Tarifi za poštne avtobuse ter za telefon bodo zaenkrat še ostali isti. To povišanje bo veljalo pet let, pravijo v generalni direkciji pošte dvoumno: po petih letih pa skeptiki in realisti ne pričakujejo znižanja na dosedanjo ceno, ampak ponovno povišanje.

VRH KOMUNISTIČNIH STRANK

● Pod okriljem sovjetske komunistične partije naj bi se vršil evropski vrh komunističnih strank. Lepe sanje Leonida Brežnjeva pa se ne bodo uresničile tako, kot je to želel na tihem. Brežnjev je namreč hotel vse komunistične partije

Koroška stvarnost — v NAŠEM TEDNIKU

vpreči v isti voz, kjer naj bi se potem ravnale po sovjetskih direktivah. Od Moskve neodvisne stranke, tako predvsem jugoslovanska KP, pa niso hotele kar tako plesati po Leonidovi piščali. Tako se na vrhu komunističnih partij ne bo govorilo o gradnji družbenega reda v vzhodno-evropskih državah, tudi ne o razrednem boju v kapitalističnih državah. Komunistične partije, ki se borijo za svojo avtonomnost, so zmagale: na vrhu bodo omejili teme na področja mir, varnost in sodelovanje.

VW HOČE SPET VEČ DELAVCEV

● Zahodnonemški Volkswagenwerk v Wolfsburgu hoče zopet zaposliti nove delovne moči. V času popuščenja vpraševanja v zadnjih mesecih na avtomobilskem trgu, je koncern „šparal“ več tisoč delojemalcev. Novi „general“ koncerna Tomy Schmücker pri saniranju podjetja ni bil kaj izbirljen pri metodah.

EVROPSKI SVET PROTI ŠPANSKIM OBSODBAM

● Evropski svet je na svojem zadnjem zborovanju v resoluciji protestiral proti smrtnim obsodbam in proti posebnim vojaškim sodiščem ter proti kršitvi človekovih pravic v Španiji. Predsednik evropskega sveta, avstrijski parlamentarec Czernetz, je to smatral kot višek zborovanja.

Znani strokovnjak za manjšinska vprašanja prof. dr. Theodor Veiter je v ponedeljek v Celovcu pod temo „Problemi jezikovnega štetja“ dejal, da na Koroškem nobeno štetje — vseeno pod katerim imenom — ni ustrezno sredstvo za določitev ozemlja, na katerem naj ima manjšina svoje pravice po členu 7 državne pogodbe. Vsako tako štetje namreč bi izzvalo narodnostni volilni boj, pri katerem bi manjšina na vsak način podlegla, ker bi v takem ostrem narodno-političnem boju razpolagala s premalo finančnimi sredstvi, s premalo vpliva na masovne medije. Le če bi bil odstotek pripadnikov manjšine, ki bi jih bilo treba „ugotoviti“, tako nizek, da bi bilo določeno dvojezično ozemlje tudi v zgodovinskem smislu, bi bilo tako štetje primerno, je dejal Veiter. — V trenutni politični situaciji na Koroškem pa vidi Veiter štetje edinole tedaj kot upravičeno, če privoli štetju tudi manjšina in če je s takim štetjem povezano tudi pospeševalno manjšinsko pravo. Če manjšina ne privoli v štetje, potem je tako štetje orožje proti manjšini, je poudaril Veiter.

Večinske stranke pa so istočasno zavihtele to orožje: med Veiterjevim referatom je postalo znano, da sta se večinski stranki SPÖ in ÖVP zmenili tudi za delež manjšine, ki naj bi veljal pri štetju: 25 procentov.

Do zadnjega stojišča je bila v ponedeljek zvečer napolnjena galerija Hildebrand v Celovcu, ko je bilo napovedano Veiterjevo predavanje. Poleg velikega števila interesentov s Slovenske gimnazije, političnega vodstva koroških Slovencev, drugih slovenskih interesentov, nemškogovorečih simpatizantov, je bila navzoča tudi „delegacija“ krogov okoli Heimatdienst.

Profesor Veiter je sprva razlagal osnovne pojme štetja. Jezik, za katerim se pri takih štetjih povprašuje, more biti ali materin jezik ali pogovorni jezik. Pogovorni jezik sam pa ima več variant, kakor se pač glasi vprašanje pri takem ugotavljanju ali preštevanju.

Glede namena takega štetja je Veiter naštel prav tako več variant: namen mora biti ta, da se dobijo nevtralni statistični podatki brez vsakega vrednotenja, na katere se ne navežejo nobene narodnostne ali narodnopolitične posledice. Štetje more služiti socialni politiki, more nadalje nuditi pomoč pri odločitvi za cestne table in druge topografske napise, ki služijo prometni varnosti. Namen pa more biti tudi ta, da se določi ozemlje, na katerem naj bi veljal eden ali več jezikov kot upravni jezik ali kot jezikovni šolski okoliš. Tako štetje pa more v krajih, kjer obstajajo enojezična področja — kot v Švici — služiti kvečjemu kot pomoč pri argumentaciji.

V ostalem pa se more jezikovno štetje uporabiti le kot narodnopolitično orožje. Pripadniki večinskega naroda hočejo tako jezikovno štetje kot orožje v boju, ki ga zavestno vodijo proti narodnim skupnostim in manjšinam. S tem hoče večina prikazati, da se število pripadnikov manjšine stalno zmanjšuje, da njihov jezik potemtakem ne zasluži več upoštevanja, da bo manjšina sama od sebe izumrla. Veiter je taka stremiljenja imenoval jezikovni imperializem, ki obstaja povsod tam, kjer številčno in družbeno prevladuje posebno močan večinski narod. Mednarodni manjšinski institut TEJO v Parizu pa je definiral jezikovni imperializem z jasnimi prizadevanji večinskega naroda, da kulturne jezike manjšin, ki živijo v območju iste države, zmanjšuje na stopnjo navadnih dialektov. V to kategorijo je Veiter uvrstil tudi umetno tvorbo „windisch“ za slovenščino na Koroškem.

S tem skušajo večinski narodi izključiti manjšinske jezike takorekoč iz prometa, da bi veljala izključno govornica večine.

Veiter je nadalje omenil, da v drugih državah, kjer živijo relativno majhne manjšine, teh manjšin sploh ne štejejo, ker število pripadnikov manjšine ne smatrajo kot

važno, ker ima taka manjšina svoje pravice neodvisno od števila pripadnikov. V primerih, kjer služi štetje le nevtralnemu statističnemu podatku, se temu ne da ugovarjati, je dejal Veiter.

■ Kjer pa služi tako jezikovno štetje kot orožje ali kot narodnopolitični dinamit proti narodni skupnosti in predvsem proti izrecni volji, potem zadobi tako štetje namembo, ki mirnemu redu med narodnimi skupnostmi ne more služiti.

Jezikovno štetje učinkuje kot ugotavljanje manjšine, je dejal Veiter, in to ne samo v Avstriji. Kajti če se sprašuje le po pogovornem jeziku, smatrajo pripadniki prizadete narodnosti rezultat takega štetja kot ugotavljanje. Komisija Združenih narodov pa je ugotovila leta 1972, da more neka skupina predstavljati manjšino tudi tedaj, če ne bi bila omenjena ne v zakonodaji in tudi ne v javnosti države, kateri pripada. Kot avstrijski in koroški primer je Veiter v tej zvezi omenil, da ljudsko štetje leta 1971 v več občinah in vaseh sredi tradicionalnega dvojezičnega ozemlja ne izkaže nobenega, ki bi se v katerikoli varianti (slovensko ali „windisch“ ali mešano) izkazal kot slovensko govoreči človek, akoravno se more vsakdo na licu mesta prepričati o nasprotnem.

Veiter je nato navedel primer Švedov in Finskem: tam živijo finski Švedi kot ena od obeh državnih narodnosti (staatsstragende Nationalität), razen tega imajo ta status zajamčen v ustavi. Tam služi jezikovno štetje kot pomoč za ugotavljanje švedske narodnosti. Ker tudi tam kljub vsej ustavni zaščiti število pripadnikov manjšine pod pritiskom finske večine pada, hkrati pa skuša Finska zagurati materialno enakost obeh narodnosti, je vlada jezikovni zakon vedno zopet novelirala in spremenila, samo da bi neki kraj, občina ali okraj še nadalje veljal kot dvojezičen. Tako je bil sprva določen odstotek manjšine z 10%; da bi se manjšini ohranile vse pravice, so potem znižali ta delež na 8%, 7% in zdaj na 6%. Veiter je ta primer označil kot vzglednega tudi za Koroško, če bi prišlo do uporabnega zakona o uradnem jeziku.

Vsekakor je treba vedeti, kje živi neka manjšina. Veiter je dejal, da zadostuje, če na določenem ozemlju živijo pripadniki neke narodne skupnosti, ki se priznajo k le-tej, ali pa organizacije, katere ima ta manjšina, skušajo ohraniti to narodno skupnost pri življenju.

Da bi na Koroškem prišli do ugotovitve prostora, na katerem naj bi veljal manjšinski jezik kot enakopraven uradni jezik in ne le kot možni jezik, zastopa Veiter med drugim mnenje, da gotovo tvori jezikovno štetje podlago. Pač pa ne štetje posebne vrste. Pri tem misli

Veiter predvsem na minula ljudska štetja, ki niso bila izvedena tajno in so dala manjšini upravičen povod za kritiko. Sicer tisti, ki so bili povprašani, niso vedeli, da bi se tako navadno ljudsko štetje uporabilo kot podlaga za rešitev manjšinskih vprašanj, vendar Veiter tu ne vidi težav: kajti če bi neko štetje posebej deklarirali kot osnovo za manjšinsko pravo, bi narodnostni boj na Koroškem šele prav vzplamtel.

■ Če bi tako jezikovno štetje posebne vrste (ugotavljanje manjšine) bilo predvideno za izvedbo, če bi se to zgodilo le enkrat, ali redkokdaj, če bi se to zgodilo izven regularnih ljudskih štetij, bi to vodilo do narodnostnega volilnega boja, kjer bi manjšina pod vsemi pogoji podlegla. Podlegla bi že zaradi nezadostnega fonda za ta „volilni boj“, podlegla bi zaradi pomanjkanja vsakega vpliva na masovne medije. Bil bi to zaostren narodnopolitični boj. Štetje bi moglo biti še tako tajno, resnične podobe ne bi moglo podati, je rekel Veiter. Naroda, ki bi si stala v tej bitki nasproti, bi zmobilizirala vse, da bi to štetje izvajala kot narodnopolitično bitko.

More potem sploh še katerokoli jezikovno štetje na Koroškem biti primerno sredstvo, da bi orisali območje, na katerem ima manjšina po členu sedem državne pogodbe pravico do zaščite in razvoja? Veiter je to vprašanje zanikal. Vsi sistemi jezikovnega štetja v državah, kot je Avstrija, so neprimerni za določitev teritorija, razen če bi bil potreben odstotek, ki bi zagotovil manjšinske pravice, tako nizek, da bi se dalo opisati dvojezično ozemlje tako, kot je znano iz zgodovine.

Če pletemo to misel dalje, je dejal Veiter, pridemo sploh še do rešitve?

■ Veiter vidi možnost v principu samointerpretacije: narodna skupnost sama odloča, kaj potrebuje za svojo ohranitev. Zastopniki te narodne skupnosti vsekakor ne smejo biti asimilanti, kot na primer windscharji na Koroškem ali skupina županov na Gradiščanskem. Pravico, interpretirati težnje narodne skupnosti, imajo le tisti člani, ki se znorjatele narodne skupnosti zavzemajo za njeno ohranitev in njen razvoj. Na Koroškem bi bili to osrednji organizaciji koroških Slovencev. Pri tem ni važno, kako veliko je število zavednega dela te narodnosti, je poudaril Veiter.

Iz koroške dileme bi „tajna ugotovitev družinskega jezika“, kot jo predvidevajo v parlamentu zastopane stranke za naslednje leto, vo-

Gerd Bacher je postal novi glavni urednik „Kurierja“

Bivši generalni intendant ORF-a Gerd Bacher je v ponedeljek prevzel glavno redakcijo drugega največjega dnevnika Avstrije, „Kurierja“. Njegov predhodnik Hubert Feichtlbauer je ob svojem slovesu dejal, da se priznava k poklicni mobilnosti, ki pač ne gre vedno le navzgor. Kot je Bacher v prvi izjavi v redakcijski konferenci dejal, hoče iz Kurierja napraviti eleganten masovni list. Kot vzgled naj ne

dila le tedaj, če bi bilo z njo povezano tudi pospeševalno manjšinsko pravo in manjšinski zaščitni zakon, je menil Veiter. Pričakovati pa je, da tudi to ugotavljanje ne bo tajno. Po Veiterjevih besedah bo odločilno, če bodo razni kraji tudi pri minimalnih odstotkih veljali kot dvojezični. Veiter pa je opozoril, da se ne sme zamenjati ali istovetiti „pospeševalno manjšinsko pravo“, kot to predvideva zvezna vlada, z podelitvijo subvencij. Pospeševalno manjšinsko pravo gre mnogo dalje, zahteva namesto formalne enakosti materialno enakost manjšine z večino, torej proč od formalne demokracije in večji delež manjšine v celotnem javnem življenju.

■ Treba bi bilo tudi iskati privolitev manjšine za tako štetje, če je z njo povezano pospeševalno manjšinsko pravo. Na dodatno vprašanje je Veiter preciziral, da bi v tem primeru morala manjšina privoliti predvidenemu štetju prihodnje leto. Če manjšina ne more pristati na tako štetje, potem je štetje posebne vrste brezdvomno orožje proti manjšini.

Sledila je zelo živahna diskusija. Dr. Hellwig Valentin od delovnega krožka Hildebrand je razpravo suvereno vodil in ni dopustil, da bi prišlo do daljše nestvarne diskusije. Če kakšen diskutant ni govoril k temi, je dobil opozorilo.

Prvi diskutant je bil odvetnik dr. Janko Tischler. Opozoril je na protistavnost ugotavljanja manjšine oz. štetja posebne vrste. Tega se je moral zavedati tudi kancler in njegovi svetovalci. Izpustili so namreč pri zakonskih osnutkih morebitne kazenske sankcije, ker se očitno bojijo, da bi kdo od Slovencev šel nato na upravno sodišče, kjer bi potem dobil prav. Inšpektor prof. Vouk je opozoril, da je tudi šola storila svoje k ponemčevanju. — Glede položaja manjšin v Jugoslaviji je dejal Veiter, da jih tam sicer štejejo, pač pa služi štetje izključno statističnim namenom. To je razvidno že iz tega, da nikjer niso predvideni kakšni procenti za dosego določenih pravic. Pri zadnjih štetjih npr. je šlo število pripadnikov italijanske manjšine nazaj, kljub temu imajo iste pravice kot pred štetjem.

■ Veiter je v odgovoru na nadaljnje vprašanje bil mnenja, da je avstrijska zvezna vlada v stanju, da sklene in izvede zakon o dvojezičnih napisih tudi brez štetja ali ugotavljanja. Zaključil je z že citirano ugotovitvijo: če manjšini ni mogoče pristati na predvideno ugotavljanje naslednje leto, je tako ugotavljanje le orožje, naperjeno proti manjšini.

Šef FPÖ Peter je pripadal morilski enoti SS

Štiri dni po državnozbornih volitvah je na tiskovni konferenci na Dunaju detonirala politična bomba: šef FPÖ Friedrich Peter v drugi svetovni vojni ni bil navaden oficir na fronti, kot se je doslej vedno govorilo, ampak je pripadal precej časa zloglasni 1. brigadi infanterije SS. Kot kažejo vojni dokumenti, ta enota — in še dve drugi — ni bila namenjena za fronto, ampak po izrecnem ukazu reichsführerja SS Himmlerja služila „čiščenju“ tiste ozemlja, ki so ga vojaške čete zavzele. Kako je izgledalo tako čiščenje, opisujejo vojni dnevnik tiste enote, kateri je služil kot podoficir: v času od 10. septembra do 19. novembra 1941 so izvedli akcije „po vojnem običaju“. Žrtve te akcije: 4146 moških, 1033 žensk, 126 otrok moškega spola in 92

otrok ženskega spola, skupno 5397. Peter sam je služil pri tej zloglasni enoti 20 mesecev. Kar je moral tudi slednjič priznati. Simon Wiesenthal, vodja židovskega dokumentacijskega centra na Dunaju, je bil tisti, ki je opozoril avstrijsko javnost na preteklost Friedricha Petra. Na tiskovni konferenci je dejal, da je slučajno našel na dokument, v katerem je bilo zapisano, da je med drugimi člani 1. brigade SS-infanterije tudi Friedrich Peter bil predviden za „Führerlehrgang“. Pač pa ta material zaenkrat še ne zadostuje za kazensko preiskavo. Tudi Wiesenthal po lastnih besedah ni hotel poseči v volilni boj, vendar je še pred volitvami obvestil zveznega prezidenta Kirchschrägerja. Dramatična je bila tisti dan konfrontacija

na televizijskem zastoru: Peter ni bil pripravljen na direktno konfrontacijo v televizijskem studiu in se je omejil le na telefonsko zvezo. Peter je priznal, da je služil pri 1. brigadi infanterije SS. Dejal pa je, da se ni udeleževal represalij te enote. Namesto da bi prepričljivo ovrgel Wiesenthalove izjave, je Peter ves iz sebe napadel Wiesenthala, označil njegovo „privatno policijo“ kot „nevarnost za Avstrijo“. — Na to mu je Wiesenthal hladno odgovoril: „Ko sem leta 1967 našel komandanta KZ-a Treblinka (Eichmanna; op. ur.), ki je pustil umoriti 700.000 ljudi, je v Avstriji samo ena oseba svarila pred obliko moje dejavnosti v Avstriji. Ta oseba je bil Friedrich Peter.“ — Peter je nato odgovoril, da je izpolnjeval le svojo dolžnost kot vojak. „Volks-wille“ pa je dan navrh sarkastično zapisal, da je Peter bil očitno edini, ki je imel pri tej enoti ukaz, da zbira rožice.

Kljub temu se je Peter v tej enoti

tako dostojno obnašal, da so ga odredili Führerlehrgangu.

Reakcija v drugih strankah je bila dokaj raznolika: Petrov namestnik v FPÖ, graški župan Alexander Götz, je dejal, da je doslej vedel le, da je bil Peter član Waffen-SS. Če bi se Wiesenthalove obdolžitve izkazale kot pravilne, se bo moralo ukvarjati s celotno zadevo tudi predsedstvo FPÖ.

Znotraj FPÖ pa je dobil Peter s tem še močnejšo pozicijo: koroški poslanec Scrinzi je dejal na vprašanje reporterja ORF-a, ali je njegova stranka morda zaradi tega utrpela kakšno škodo, odgovoril le, da resničnost teh očitkov stranki ne bi škodovala, prej nasprotno.

Zveznemu kanclerju — rojenemu Židu Kreiskemu — je bilo enkrat več namenjeno, da je podal najostrejšo izjavo proti Židu Wiesenthalu: govoril je o „politični mafiji“, o akciji, ki je bila namenjena le njemu. Wiesenthal je seveda dejal, da bo Kreiskega tožil.

Šef ÖVP Taus je dejal, da naj bi celotno zadevo rešila avstrijska sodišča. Preko tiskovne službe ÖVP pa je bilo povedano, da se ÖVP ne namerava vmešati v konflikt med Wiesenthalom in Petrom. Poskus, da bi Wiesenthalove obdolžitve spravili v zvezo z ÖVP, je treba smatrati kot poizkus Kreiskega, da bi Petra še bolj navezal na vladno stranko SPÖ. Pač pa zastopa ÖVP mnenje, da je celotno zadevo treba rešiti čim hitreje.

Če Kreisky misli, da naj bi po tridesetih letih napravili že enkrat konec, potem je treba spomniti kanclerja, da ravno on vedno zopet skuša odpreti rane preteklosti. Pri Kreiskemu pa ta preteklost ne leži le trideset let, ampak štirideset in več let, kancler namreč vedno zopet namiguje na leto 1934.

Nadstrankarsko Avstrijsko odporiško gibanje (Österreichische Widerstandsbewegung) se je ob koncu tedna postavila na stran Wiesenthala in mu za njegovo raziskovalno in informacijsko dejavnost izreklo zahvalo in zaupanje. Ta zahvala pa velja predvsem za „žal pozno, ali ne prepozno obvestitev v primeru poslanca Petra“.

Iz dnevnika zveze SS

Kommandostab RF-SS, 28. Juli 1941: „Ist die Bevölkerung, national gesehen, feindlich, rassistisch und menschlich minderwertig oder gar, wie es in Sumpfgebieten sehr oft der Fall sein wird, aus angesiedelten Verbrechern zusammengesetzt, so sind alle, die der Unterstützung der Partisanen verdächtig sind, zu erschießen; Weiber und Kinder sind abzutransportieren... gez. H. Himmler.“

SS-Kavallerie-Regiment 2, 12. August 1941. Bericht über den Verlauf der Pripjet-Aktion vom 27. Juli bis 11. August 1941: „Weiber und Kinder in die Sümpfe zu treiben hatte nicht den Erfolg, den er haben sollte, denn die Sümpfe waren nicht so tief, daß ein Einsinken erfolgen konnte. Nach einer Tiefe von einem Meter kam man in den meisten Fällen auf festen Boden (wahrscheinlich Sand), so daß ein Versinken nicht möglich war... gez. Magill, SS-Sturmbannführer.“

1. SS-Inf.-Brigade (mot), am 21. November 1941: „In der Zeit vom 10. September bis 19. November 1941 wurden Aktionen nach Kriegsbrauch durchgeführt. Erwachsene männlich 4146, weiblich 1033; Kinder männlich 126, weiblich 92; gesamt 5397.“

1. SS-Inf.-Brigade (mot), 27. November 1942. Bericht über das Unternehmen „Nürnberg“ vom 22. bis 26. November 1942: „Zur Vernichtung der im Majatku-Belmont-Wald gemeldeten Feindbande wurde die Kampfgruppe Gottberg gebildet. 1. SS-Inf.-Brigade (mot) greift im Rahmen der Kampfgruppe Gottberg mit SS-J. R. 10 rechts und SS-J. R. 8 links den gemeldeten Feind an und vernichtet ihn. Als Feind anzusehen wer jeder Bandit, Jude, Zigeuner und Bandenverdächtige. Gesamtergebnis: Sonderbehandelte 638 = 715; eigene Banditen 60, Juden 10, Zigeuner 7, Verluste: 4 Tote, 1 Verwundeter.“

Nova cerkev v Šmihelu pri Pliberku

Nekaj zgodovinskih podatkov ob priliki posvetitve nove cerkve v nedeljo, 19. oktobra 1975:

Med Peco in Dravo se podjunska dolina v svojem spodnjem delu razširi v razsežno ravan. Ta lega je verjetno naše prednike v praksi dobi vodila k temu, da so spoznali dušnopastirsko važnost te naselbine in se je v njeni sredini že v davnih časih ustanovilo versko središče — prafara Šmihel s svojo starodavno cerkvijo. Daljna zgodovina šmihelske župnije in njene farne cerkve še ni točno dognana ter je še precej nejasna in meglena. Vsekakor je cerkev Sv. Mihaela imenovana že v 12. stoletju in z njo stopa Šmihel v zgodovino kot nekdanja pražupnija, ki je obsegala kot dušnopastirsko središče vse okoliško ozemlje: Ka-

zaze, Šteben, Pliberk, Vogrče in ves zgornji del Mežiške doline.

Pliberk je dobil z uradnim dovoljenjem patriarha Bertrama svojo prvo kapelico na gradu šele po letu 1346, ostal pa je še nadalje sestavni del šmihelske pražupnije.

Kakšna je bila prvotna cerkev, kdaj in od koga je bila zgrajena, so zgodovinsko še odprta vprašanja, ki čakajo na veččega raziskovalca naše domače zgodovine. Nekaj opore za raziskovanje farne zgodovine bi mogla nuditi najdba ob priliki temeljnih gradbenih del, izvršenih v teku minulega leta. Tik pred obokom prezbiterja je bil odkrit približno 1 meter pod tlakom obširen kakor kriptna izgrajen podzemeljski prostor, ki je služil kot nekdanji okostenjak. Bil je do polovice napolnjen z dobro ohranje-

nimi človeškimi kostmi, katerih starost se je cenila, da bi mogle biti stare 600—700 let. V ta prostor so vodile stopnice. V prezbiteriju je bila ob priliki gradbenega dela izkopana manjša kapelica, na kateri so se še našli sledovi starih, dobro ohranjenih fresk. Obe ti najdbi pričata o visoki starosti tega svešča.

Stari gotični prezbiterij, ki je v bistvu ostal in je bil samo temeljito obnovljen, nosi na južni strani v rimskih številkah letnico 1450. Domneva se, da so naši verni predniki hoteli postaviti mogočno farno cerkev. Ko so pa dogradili impozantni gotični prezbiterij, je ljudstvo vsled ponovnih turških vpadov popolnoma obubožalo in se zgradba v začetni obliki ni mogla nadaljevati.

Prve točne časovne podatke o šmihelski cerkvi, oz. fari navaja glasilo koroškega zgodovinskega društva „Carinthia“ z dne 17. 4. 1858. Tam se dotični pisec sklicuje na dve stari listini, namreč na prvo oglejskega patriarha Bertrama z dne 18. 10. 1346 in na drugo patriarha Nikolaja z dne 12. 3. 1358. Iz obeh listin je nedvomno razvidno, da je obsegal Šmihel kot pražupnija ves okoliški teritorij, vključivi celotno današnje farno ozemlje Pliberk.

Važni so tudi zapiski — kronika — Jakoba Rohrmeistra, ohranjeni v celovškem deželnem arhivu. Rohrmeister izrecno omenja listino z dne 24. 10. 1684, iz katere sledi, oz. katera poroča o požaru šmihelske farne cerkve, pri katerem so zgorele tudi vse važne stare listine. Leta 1699 je bila pogorela farna cerkev zopet pozidana, kar se da s precejšnjo zanesljivostjo sklepati iz svojčas najdene letnice na južni strani stolpa tik pod streho.

Kapelica Sv. Janeza Nepomučana z oltarjem tega svetnika je bila na južni strani leti 1736 prizidana. Verjetno je postala cerkev že tedaj pretesna in so jo skušali na ta način razširiti. V usodepolnem letu 1866 je 4. junija silen požar uničil polovico vasi. Pogorel je tudi zvonik in žrtev ognja so postali tudi zvonovi.

Nadvse podjetni župnik Valentin Schumacher je v času od leta 1895—1900 celotno cerkev temeljito obnovil. Prizidati je dal žagrad in spremenil slog oken. Prej romanska okna so bila spremenjena v gotška.

Zob časa pa je glodal neprestano na starih, delno zelo premoče-

(Dalje na 4. strani)

Rezultati državnozbornih volitev v primerjavi

	SPÖ		ÖVP		FPÖ		KPÖ		KEL		Volilna udeležba v % ter neveljavni glasovi						
	1975	1971	1975	1971	1975	1971	1975	1971	1975	1971	1975	1971	1975				
Bekštanj	2525	2507	2228	1238	1267	1164	282	186	355	106	79	105	280	90,64	48	89,75	53
Bilčovs	450	419	313	298	291	298	65	50	60	25	17	8	192	92,89	33	89,89	24
Bistrica v Rožu	986	996	903	399	427	341	75	62	70	47	39	35	177	91,22	25	90,65	54
Borovlje	3027	2966	2781	1172	1202	1109	279	227	357	93	156	136	260	91,35	56	89,25	77
Čajna	803	756	774	384	342	340	109	112	141	27	40	48	12	89,87	18	91,93	9
Djekše	270	320	247	266	240	252	42	49	52	7	3	—	38	88,12	11	87,35	9
Dobrla vas	1883	1725	1626	1005	998	1020	147	118	166	36	40	24	249	89,42	44	88,75	64
Galicija	526	540	482	329	303	323	36	37	42	10	7	2	68	89,97	10	87,56	14
Globasnica	459	428	389	271	337	241	33	24	32	43	36	6	254	86,48	26	85,26	50
Grabštanj	721	735	661	588	562	591	146	122	165	11	13	11	10	90,33	16	91,64	14
Grebinj	844	828	743	919	916	908	202	181	278	17	12	17	36	84,25	5	87,17	16
Hodiše	546	526	484	278	239	259	69	45	78	14	9	8	95	92,60	19	90,26	20
Kotmara vas	808	822	741	404	371	377	94	64	109	36	34	20	116	89,23	27	90,19	28
Otok	245	250	229	291	290	280	45	33	68	2	5	2	12	86,22	10	87,85	10
Pliberk	1732	1760	1306	1093	1198	967	198	116	248	129	119	39	835	90,66	49	87,75	136
Podklošter	2697	2575	2474	882	887	820	267	232	317	155	197	221	71	91,33	40	91,98	38
Pokrče	658	630	621	402	352	380	89	87	113	2	5	9	10	92,12	2	92,73	9
Rožek	439	430	387	243	248	218	72	71	77	19	13	6	100	90,48	8	87,49	31
Ruda	457	432	414	315	305	312	64	53	81	7	5	3	38	90,07	12	92,30	8
Sele	279	273	222	102	173	60	3	5	3	21	16	11	188	90,76	24	87,87	66
Straja vas	508	486	456	379	361	357	31	34	37	6	6	8	60	89,45	12	90,25	20
Suha	322	317	296	268	287	268	24	23	31	8	17	5	75	87,25	13	82,59	23
Škocijan	1076	1144	951	773	724	748	133	100	153	40	31	10	288	86,61	38	87,11	87
Škofiče	729	709	657	252	248	233	61	42	87	26	19	10	95	90,71	7	92,13	20
Šmarjeta v Rožu	349	324	312	231	249	237	19	17	26	14	18	8	51	88,22	6	90,22	14
Šmohor	2021	1943	1962	1506	1505	1411	704	668	801	17	20	37	67	89,32	44	88,84	36
Sv. Štefan na Zilji	632	649	572	492	421	561	52	65	45	15	8	8	6	90,03	13	90,92	10
Št. Jakob v Rožu	1668	1643	1458	592	646	535	114	97	136	102	97	75	398	91,71	50	89,33	95
Teholca	645	632	616	300	263	285	43	44	63	7	5	11	1	84,95	10	86,54	8
Velikovec	3183	3079	3053	2105	2101	2016	553	453	658	52	58	50	181	90,36	67	88,53	76
Vernberk	1256	1152	1139	520	493	486	168	151	189	17	17	36	47	90,00	14	90,13	12
Vrba	2144	2168	1947	1358	1311	1177	677	580	838	86	65	81	174	86,54	43	85,39	53
Žel. Kapla-Bela	1361	1377	1119	509	568	452	70	59	92	95	82	91	323	92,99	23	91,30	42
Žihpolje	290	301	254	350	306	347	57	46	78	8	5	2	27	91,61	19	90,05	19
Žitara vas	838	836	720	313	319	298	42	31	54	27	17	2	199	89,76	24	89,12	42
Žrelec	1887	1621	1788	738	714	756	168	126	150	33	25	33	95	92,04	36	89,67	55

Pri vsaki stranki so v prvi koloni rezultati državnozbornih volitev 1975, v drugi državnozbornih volitev 1971, v tretji pa letošnje deželnozbornih volitev.

Občinska seja v Globasnici

(Nadaljevanje s 1. strani)

so odborniki le imeli pogum, da so napravili prvi korak k načelni diskusiji: soglasno so sklenili, da bodo namestili gospo Spitz kot pisarniško pomoč. Slovenski občinski odborniki so nato predlagali, naj bi občina razpisala mesto uradnika v službenem položaju B. Tako službeno mesto občini tudi pripada po zakonu. Oseba z B-kvalifikacijo bi bila tudi zmožna, da bi vodila celotno občinsko pisarno. Slovenski mandatar Janez Hudl je povzel dilemo: Globasnica ima pomožne moči, nima pa vodilnih moči. Tudi župan Sadjak se je ogreval za predlog, da bi z razpisom sondirali, kakšen interes je med kandidati za B-položaj. Tudi šef socialistične frakcije Boštje Jenschatz se je priključil temu predlogu, ki pa v tajnem glasovanju ni uspel. Dobil je le 7 glasov, trije so bili proti, pet listov je bilo belih.

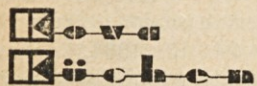
Po potrditvi oseb zaupanja, ki naj sestavlja listo oseb, ki pridejo v poštev kot porotniki, so občinski odborniki razpravljali o vlogi Vaške skupnosti Mala vas. Zaradi razširitve poti bi Vaška skupnost prišla ob del zemljiškega pasu, ki poteka ob robu ceste in ki je last Vaške skupnosti. Slovenski občinski odbornik Alojz Gregorič je tolmačil želje Vaške skupnosti in dejal, da

75 let planinstva

Slovensko planinsko društvo je pred kratkim praznovalo 75-letnico svojega obstoja z manifestacijo pri Arihovi peči na Bleščeči planini. Slavnostni govor je imel predsednik društva Ljubo Urbajs, poleg tega je še govoril predsednik Zveze partizanov Karl Prušnik-Gašper. Okoli 700 ljudi se je udeležilo manifestacije.

ŠT. PRIMOŽ

Polna dvorana je pri Voglu v Št. Primožu sprejela v soboto zvečer igralce Kulturno-umetniškega društva „Tone Šifler“ iz Žabnic. Po pozdravnih besedah predsednika „Danice“ Staneta Wakouniga in predstavitvi nastopajočih po prof. Zorcu iz Kranja so podali igralci živahno komedijo. Zvesto naslovu je zmešnjava sledila zmešnjavi, kot se pač v življenju vsak dan more pripetiti. Igralci samo so svoje vloge prepričljivo odigrali — tudi izbor tipov je bil posrečen. Čeprav so štirje od šestih igralcev stali prvič na odru, je bila igra poln uspeh.

- direktna prodaja k cenam proizvodnje
- tukaj načrtuje in izdeluje strokovnjak vašo kompletno kuhinjo
- od ponedeljka do petka odprto brez odmora od 8. do 18. ure; v sobotah od 8. do 12. ure.

PROSTORI ZA OGLED IN RAZSTAVLJANJE V TOVARNI: PODJERBERG / ST. KATHREIN
Pošta Škofiče / Schlefiling
Telefon 0 42 74 - 29 55 18

ima le-ta tudi svoje izdatke, davke ter mora skrbeti za strojni park.

Tudi če bi Vaška skupnost izgubila zemljišče, bi vrednost enote (Einheitswert) ostala ista. Po daljši debati pa sta frakciji ÖVP in SPÖ jedro pomislekov slovenskih občinskih odbornikov vzeli na znanje in sklenili primerno vsoto, ki pa je bila pod 3000 šilingov, ker bi sicer morala občina plačati tudi notarja ter bi nastali še višji stroški. Slovenska frakcija se je glasovno vzdržala.

Naslednja točka je bila v zvezi z asfaltiranjem prostora pred občino. Brez posebnega razpisa, vendar za ugodno ceno, se je dalo to vprašanje rešiti — na podlagi kalkulacije pred enim letom(!). 12:1 odbornikov je glasovalo za tozadevni sklep.

Naslednja točka pa je zopet doživela soglasen sklep: na-

● kup inventarja za novo mrtvašnico, ki bo oficijalno otvorena to nedeljo. Z raznimi rabati je uspelo, da je mobilar, vozički, svečniki, miza za seciranje, stojala za vence, križ in podobno zahteval le 60.000 šilingov. Mrtvašnica sama je lepa in imponantna, lahko je v ponos vsem Globašanom. Eden od odbornikov je dejal, da je tako lepa, da bi šel še živ vanjo.

Izgradnja poti čez Slovenjo, ki povezuje občini Globasnica in Žitara vas preko Sv. Heme, je bila prav tako soglasno sklenjena. Izgradnja te poti bo stala 300.000 šilingov. Iz programa za pospeševanje obmejnega prostora bo dodeljeno 210.000 šilingov, ostalih 90.000 šilingov si morata razdeliti občini Žitara vas in Globasnica. Od te vsote pa pride 30.000 šilingov na

Igralci „Štandreža“ gostovali v Selah

V farnem domu je v nedeljo gostovalo znano prosvetno društvo „Štandrež“ iz Gorice s komedijo „Naši trije angeli“. Sele so bile že pred prireditvijo v malce kritičnem položaju, med igro pa je močno snežilo. Morda je to eden od vzrokov, zakaj je bilo le malo publike. Prosvetaši iz Štandreža obhajajo letos desetletnico dramske dejavnosti — to se je videlo tudi na selškem odru. Vsi nastopajoči so zapustili vtis, da so odra vajeni, svoje vloge so prepričljivo odigrali. Re-

žija je bila zelo spretna, igralci so svoje vloge podali vseskozi verodostojno. Ekonomičnost režije se je prikazala predvsem v poteku gibanja posameznih igralcev na odru. Da prosvetaši iz Štandreža niso imeli s seboj svojih kulis za ta nastop, je avtor zvedel šele po igri. Z malo sredstvi je uspelo prikazati atmosfero, v kateri se je dogajala igra. Tudi gledalci niso opazili, da bi od kulis kaj manjkalo ter so živo sledili poteku igre.

„Trije angeli“ v tem primeru niso

lastne delovne storitve. Že od leta 1962 naprej pa je pereč problem potov v Čepičah. Dve poti sta bili sporni. Obe bodo po sklepu občinskih očetov razpustili in napravili novo pot. Občinski odbornik Gregorič je v tej zvezi pozdravil kompromis, ki se je dal doseči.

Soglasno je bila sklenjena tudi elektrifikacija ceste v Globasnici, Mali vasi ter v Strpni vasi. Skušali bodo končati dela že letos, če bo vreme količkaj ugodno, sicer pa vsaj v dveh vaseh. Občinski odbor je tudi podelil dela za izkopavanje in električne naprave tistim, ki so stavili najugodnejši proračun. Gradbeni material pa bo dobavala domača slovenska kmetijska zadruga.

Skoraj pol milijona presežka je izkazala občinska blagajna za lansko leto. Tudi deleži donosa so bili večji kot predvideno. Izredni proračun znaša za občino Globasnico 1.725.000 šilingov in je izenačen. Tudi ta točka je bila soglasno sprejeta.

nebeščani, ampak navadni zemljani ter imajo namesto angelske halje progasto obleko jetnikov: eden je zadavil svojo ženo, drugi je mahnil očeta, oba morata sedeti do smrti, tretji pa je bil goljuf in dobil 20 let. Trije „angeli“ so se prilomastili v neko južnoameriško trgovino, kjer je bil poslovođa v hudih stiskah: bilanca je bila zanič, prodaja zanič, bližal se je božič. Trije angeli so se sprva izkazali kot spretni prodajalci, nato so preživeli skupno z domačimi božično noč. Domači so sprva bili nezaupljivi, toda tudi jetniki imajo svojo dušo in kmalu je družina pripornikom zaupala. Uredili so bilanco, pomirili sprva kratkoročno in potem za vedno strogega trgovčevega kompanjona in slednjič pripravili hčerki hiše boljšega poročnega kandidata kot je bil njen nesamosojni zaročenec.

Kot rečeno, igralci so bili enota in bilo bi krivično do drugih, če bi katerega posebej omenili. Iz perspektive štandreških igralcev je bilo razvidno, da so v zadnjih desetih letih naštudirali 39 iger. Zavidljiva številka vsekakor.

Selski kaplan nad udeležbo ni bil kaj vesel ter v šali zamrmral, da športnikov ne bo več pustil v dvorano. Termine iger na športnem igrišču in iger v farni dvorani bo vsekakor treba koordinirati. To ne more biti težavno in je izvedljivo brez justamentnih stališč. — V nedeljo pa tudi odraslih Selanov ni bilo preveč v farni dvorani.

Nova cerkev v Šmihelu . . .

(Nadaljevanje s 3. strani)

nih zidovih. Cerkev je začela na vseh koncih in krajih razpadati. Obnovitev je postala neobhodno potrebna. Porast prebivalcev v 19 vaseh, ki spadajo kot sestavni del k župnijskemu ozemlju v zadnjih desetletjih ni ostal brez posledic. Cerkev je postala obremenjena tudi preozka. Vprašanje temeljite poprave, oz. prezidave je postajalo od leta do leta bolj pereče. Vsekakor pa silno neprijetna in obremenilna zadeva za vsakega odgovornega župnika! Vsek se je je upravičeno ball! Treba je bilo železne volje, modre kalkulacije in požrtvovalne pomoči od strani vseh faranov. Skozi več kot 10 let so hodile tozadevne vloge na škofijo in so se neresene vračale nazaj. Leta 1973 pa je padla končno le pozitivna odločitev. Načrtovana prezidava župnijske cerkve v Šmihelu je bila končno veljavna v danes izvedeni obliki odobrena. Vigredi leta 1974 je stavbena tvrdka Pacher, kateri gre vsestransko priznanje, z delom začela. Celotni srednji trakt, to je približno dve tretjini cerkve, so moderni stroji v teku nekaj dni do temeljev porušili. Iz zemlje so v utesnjenem prostoru med stolpom in prezbiterijem zrastle polagoma temelji novega, za 9 metrov širšega cerkvenega prostora.

Blagi sosedni g. župnik v Globasnici je s fotokamero z vso vne- mo in ganljivo požrtvovalnostjo posnel vsa dela od začetka do danes. Na približno 70 strokovno izbornih slikah je padec stare in porast nove cerkve v vseh fazah

ovekovečen. Človeku se pri gledanju teh časovno po vrsti urejenih slik zdi, kot bi imel pred očmi mater, ki v bolečinah rodi otroka. Ko pa je rojen, se veseli v vsej svoji požrtvovalni ljubezni novega življenja in njegove rasti.

Za zaključek še beseda mojim šmihelskim vernikom iz oči v oči, iz srca v srce: zgodovina priča o slavni preteklosti nekdanje šmihelske pražupnije in njene vzorne vernosti. Ta svetla zgodovina nekdanjih dni pa ne sme biti za danes živeči rod samo lep spomin, marveč tudi glasen opomin, da bomo znali v novi cerkvi slavno staro tradicijo resnično ohraniti in v sodobnem duhu živeti!

Kristo Srienc,
šmihelski župnik.

Odvetnik dr. Ulrich Polley zahteva v imenu svojega mandanta, gospoda deželnega glavarja Leopolda Wagnerja, sledeči odgovor:

V številki 39 z dne 25. 9. 1975 Vašega lista pišete na strani 4, da zastopniki političnih strank zaradi volitev niso izpustili rozalskega žeganja pri Sv. Hemi nad Globasnico ter so se pomešali pridno med romarje; tako se je popoldne prikazal tudi deželni glavar Leopold Wagner na tem žeganju.

Ta sporočila so nepravilna. Deželni glavar Wagner je že dopoldne obiskal rozalsko žeganje ter se peš udeležil skoro enourne poti navzgor. On vsako leto obišče to prireditev in zaradi tega ni prišel zaradi bližnjih volitev na rozalsko žeganje.

Nadalje pišete v zvezi z gospodom deželnim glavarjem Wagnerjem, da so „gvišni“ in morebitni volilci smeli piti na račun politikov na zdravje politikov.

Tudi to sporočilo je nepravilno. V krogu oseb, katerim se je priključil deželni glavar pri tem žeganju, je, kot je običaj pri kakem koroškem žeganju, vsak plačal za vsakega eno rundo.

Krogu oseb okoli deželnega glavarja se je na rozalskem žeganju priključil tudi reporter „nt“, ki pa pri plačanju žal ni prišel na vrsto. Zato se na tem mestu slovesno obvezuje, da bo pri naslednjem rozalskem žeganju to nadoknadil in plačal krogu oseb okoli deželnega glavarja eno rundo. Kajti tudi reporter „nt“ hoče prispevati vsaj svoj delež, da bo odgovor pravilen.

Popolnoma zastarele določbe tiskovnega zakona pa nas prisilijo, da moramo objaviti vsak odgovor, vseeno, ali njegova vsebina odgovarja pravilnosti ali pa je polna neresničnosti. Vsekakor si šteje uredništvo v čast, da je najvišji predstavnik Koroške s tem odgovorom požlahntil vsebino „nt“.

PRIREDTVJE

KONCERT ROŽANSKE LJUDSKE PESMI

Prireditelj: Katoliška prosveta Št. Ij
Nastopa: mešani pevski zbor iz Št. Jakoba pod vodstvom Lajka Milisavljeviča
Kraj: farna dvorana Št. Ij
Čas: nedelja, 19. oktobra, ob 19.30.

KONCERT ROŽANSKE LJUDSKE PESMI

Prireditelj: Krščanska kulturna zveza
Kraj: kulturni dom v Bistrici na Zilji
Čas: nedelja, 19. oktobra, ob 14.30.
Nastopa: mešani pevski zbor iz Št. Jakoba, dirigent: Lajko Milisavljevič.

PRIJATELJSKA NOGOMETNA TEKMA

Prirejata: SPD „Danica“ iz Št. Vida in SPD „Podjuna“ iz Pliberka
Kapitana: Oto Wutte in Milan Wutte
Kraj: športno igrišče Globasnica
Čas: nedelja, 19. oktobra, ob 13. uri.

PEVSKI KONCERT

Prireditelj: SPD Radiše
Nastopa: moški zbor „Valentin Vodnik“ iz Doline pri Trstu
Kraj: Radiše, dvorana pri cerkvi
Čas: nedelja, 19. oktobra, ob 14.30.

PEVSKI KONCERT

Prireditelj: mešani pevski zbor „Mojceji“ pod vodstvom Pavleta Kernjaka
Kraj: hotel Antonič na Reki pri Št. Jakobu
Čas: sobota, 25. oktobra, ob 19.30.
Po koncertu: domača zabava.

SLOVENSKI OKTET

gostuje na Koroškem

Kraj: Celovec, srednja dvorana Doma glasbe
Čas: ponedeljek, 27. oktobra, ob 19.30.

Prireditelj: Slovenska prosvetna zveza

Kraj: Pliberk, gostilna Schwarzl
Čas: torek, 28. oktobra, ob 20. uri.

Prireditelj: SPD „Edinost“.

Kraj: Kulturni dom v Ločah
Prireditelj: SKD „Jepa“
Baško jezero
Čas: nedelja, 26. oktobra, ob 19.30.

POSVETITEV NOVE FARNE CERKVE

po škofu ddr. Jožefu Köstnerju
Kraj: farna cerkev v Šmihelu
Čas: nedelja, 19. oktobra, ob 14.30.

ZA TISKOVNI SKLAD SO DAROVALI:

Wilhelm Pipp	100.—
Marija Germann, Francija	50.—
Mihael Golavčnik, Podjuna	75.—
Habet Narjucm, Ježa	50.—
Ana Golavčnik, Boja vas	30.—
Apolonija Kuster, Žitara vas	30.—
Rok Bučovnik, Goselna vas	25.—
Johan Roblek, Sele	25.—
Janez Korenjak, Smarjeta/R.	25.—
Jožef Karničar, Obirsko	25.—
Neimenovani, Vinograd	25.—

RUTAR-CENTER

- ugodno dobavi
- in hitro na dom
- dostavi

RUTAR CENTER, A-9141 Dobrla vas
Eberndorf, telefon 0 42 36 - 381

Bleščeč uspeh Opere iz Ljubljane

V torek zvečer je v okviru kulturne izmenjave med Koroško in Slovenijo gostovala v celovškem Mestnem gledališču ljubljanska Opera z Ermanno Wolf-Ferrarijevo opero buffo v treh dejanjih „Štirje grobijani“, po besedilu mojstra Goldonija.

Gostovanje slovenskih umetnikov je bilo za občinstvo, povečini slovensko, pomemben kulturni dogodek, saj je uživalo ob krasnem petju in igri te iskrive glasbene veseligrice.

VSEBINA: Oba prijatelja Lunardo in Maurizio skleneta, da bosta svoja otroka med seboj poročila. Mladenka in mladenič pa se prej ne smeta videti, kar ju je seveda silno razburilo. Margarita si ne upa nasprotovati svojemu trdosrčnemu možu. Medtem skleneta Marina in Felice, ženi ostalih dveh grobijanov, Filipeta, oblečenega v žensko, pretihotapati v hišo, da bi se tako zaročena spoznala.

Načrt uspe, Filipeto in Lucieta prideta skupaj in sta si res všeč. Toda kmalu zatem odkrijejo štirje očetje prevaro, tako da se mora Filipeto skriti, a ga odkrijejo. Izgleda, da je ves načrt izgubljen, ko nastopi Felice in jim vzorno pokaže vse njihove napake. Umna besednica privede nato v to grobijansko družino še vse skesane ženske in doseže, da jim moški vse odpustijo. Tudi Lucieta in Filipeto dobita naposled dovoljenje za poroko.

Ermanno Wolf-Ferrari (1876—1948) je bil izrazit operni komponist z nenavadnim smislom za scensko oblikovanje in je skoraj vso svojo tvornost posvetil gledališču. Po očetu Nemec in po materi Italijan, je znal kar se da srečno povezovati bistvo germanske in romanske kulture. Tako je dal večji poudarek tehnični izdelavi in strukturi kot katerikoli italijanski komponist, seveda, če izvzamemo poznega Verdija, hkrati pa je razvil tisti melodični čar in ljubkost, ki sta lastna mediteranskemu jugu. Čeprav je med trinajstimi njegovimi gledališkimi deli tudi pet resnih, je njegovo poslanstvo na področju komične opere.

Opero „Štirje grobijani“ je ustvarjal Wolf-Ferrari v letih 1904 in 1905 v Benetkah, kjer je bil tedaj direktor konservatorija. Delo je bilo, enako kot druge njegove opere, komponirano v italijanščini a je bilo za krstno izvedbo, ki je bila leta 1906 v Münchnu, prevedeno v nemščino.

Podobno kot v Zvedavih ženskah ali v poznejšem intermezzu Suzanina skrivnost sta tu že v besedilu (Goldonijeva komedija I quattro rusteghi) prisotna dva po značaju kontrastna in med seboj ločena izrazna kompleksa: bufoneskni in lirični. V bufonesknem tonu je izražena oblastnost moških oseb razen Filipeta ter „vdanost“ nastopajočih žensk; na liričnem področju pa prevladuje čustveni odnos Luciete in Filipeta. Komponistova poglobljena naloga je bila, da je oba izrazna kompleksa ustrezno karakteriziral. To nalogo je uspelo Wolf-Ferrariju odlično rešiti, tako da je uporabil bufoneskno s kratkimi in pregnantnimi motivi ter lirično s kantabilnimi tvorbami. V „Štirih grobijanih“ je opisovanje značajev in situacij prodornejše in močnejše. Vzporedno opažamo, da stopa pevski glas, ki je že dominiral poprej, v lirskih delih še bolj v ospredje.

Čeprav kaže opera „Štirje grobijani“ v glavnem isto strukturo kot „Zvedave ženske“, ne moremo prezreti v mlajšem delu večje umetnosti tehnične izdelave. Zdaj je postala govorica orkestra še bolj zgovorna in individualizirana, hkrati pa na posameznih mestih tudi melodijska še bolj cvetoča. Posebno občudovanje zasluži virtuozno izmenjavanje oziroma prepajanje parlanta in ariosa, pri čemer podslikuje diskreten orkester z ekonomičnim zvokom tu ritmično elegantno in živahno, tam nežno in mehko. Težišče opere je odločno na mojstrsko oblikovanih ansamblih. Med njima zavzema prvo mesto finale drugega dejanja, ki je učinkovit decet in imponira s svojo polifonijo in poliritmiko. Nekaj nenavadnega je tudi moški tercet na začetku tretjega dejanja, kjer je komponistu uspelo združiti tri base, ne da bi kaj trpela individualna karakterizacija posameznih glasov. Omenimo še, da je za opero značilen porast formalno bolj zaključenih tvorb, od katerih jih analiza odkrije kar dvajset.

„Štirje grobijani“, ki zavzemajo častno mesto ob komičnih operah Mozarta, Rossinija in Donizettija, so postali najbolj priljubljena opera Wolf-Ferrarija.

Ljubljanski operni pevci so pri občinstvu, tako slovenskem kot pri nemškem, dosegli prodoren uspeh.

Navdušila jih je sama po sebi kot velika Wolf-Ferrarijeva mojstrovina, navdušila pa jih je v enaki meri tudi izvedba, s katero je ljubljanska Opera potrdila svoj sloves. Redni obiskovalci predstav Mestnega gledališča bodo lahko potrdili, da so tako dognano izdelane predstave s tako dobrim orkestrom in solisti zelo redke.

Pod umetniškim vodstvom dirigenta Milivoja Šurbeka, v scenski zasnovi Strahinje Petrovič, v kostumih Vlaste Hegedušičeve in v režiserski postavitvi Draga Fišerja, je opera buffa Wolf-Ferrarija zaživela v vsej svoji scenski zanimivosti, v vsej svoji zvočni polnosti in blagozvočnosti.

V solističnih zasedbah so peli: Ladko Korošec (Lunardo, trgovec s strinami), Božena Glavak (Margarita, njegova druga žena), Ana-Pusar Jerič (Lucieta, Lunardova hči), Danilo Merlak (Maurizio, trgovec), Jurij Reja

(Filipeto, njegov sin), Tatjana Kralj (Marina, Filipetova teta), Ivan Sancin (Simon, trgovec in Marinin mož), Drago Ognjanovič, (Cancian, petičen meščan), Zlata Ognjanović (Felice, njegova žena), Jože Gašperšič (grof Ricardo, tuj plemič) in Dunja Zupan (mlada Marinina služabnica).

Orkester pod taktirko Milivoja Šurbeka je muziciral izredno lepo in z občutenim tolmačenjem partiture.

Občinstvo je vse izvajalce nagradjevalo z odobravanjem tudi pri odprti sceni in po vsakem dejanju, zlasti ob zaključku, ko se je moral zastor še večkrat odgrniti.

P. S.: Občinstvo, ki je zasedlo komaj tritretino auditorija, je bilo povečini slovensko. Malo je bilo Nemcev, pa še od teh je bila večinoma šolska mladina. Kje so tisti, ki sicer polnijo nemške predstave celovške Talije? Vidi se, da jim ni za objektivno lepoto in kvaliteto opernih vrednot, sicer bi gotovo

prišli. Njim je bila v spotiko slovensko peta opera. Ja, če bi prišli Italijani, ki pojejo v njihovem jeziku, potem bi bilo vse v redu in gledališče bi bilo polno. Tukaj pa gre za slovensko Opero, to pa že diši po peklju. Vse tisto, kar se še piše in govori o dobrem sožitju med obema narodoma v deželi, je samo še prazna fraza in bajka.

Na ta način je kulturna izmenjava čisto odveč, kajti dokler se ne bo spremenila mentaliteta koroškega nemškega človeka, o vsem, kar je slovenskega, zlasti pa še napram slovenski narodnostni skupnosti v deželi, toliko časa ne bo napredka. To pa, kot izgleda, se ne bo spremenilo. Nasprotno, položaj se pri nas celo slabša. Saj se je zaostril od tedaj, ko so vse tri stranke zatrobile v en rog po štetju slovenske manjšine na Koroškem. Vse tri pa, kot je znano po volitvah, ponovno in trmoglavo vztrajajo po štetju naših glav.

B. L.

Za ženo in dom

VZGOJA:

Otrok ne sme iz rok v roke

Naše počutje je v veliki meri odvisno od medsebojnih odnosov z ljudmi, s katerimi se srečujemo vsak dan in smo od njih v tem ali onem pogledu odvisni. Prirojeno nam je, da težimo za stikom z drugimi ljudmi, način, kako ga vzpostavimo, pa si pridobimo z izkušnjami. Opazujte ljudi in videli boste, da nekateri kaj lahko najdejo stik z drugimi, medtem ko so drugi v tem pogledu togi in nerodni. Ni dovolj znati vzdrževati na način, ki je za obe „stranki“ prijeten in zaželen. Tudi ta sposobnost je posledica izkušenj.

To velja za otroke: čim bolj prijeto doživlja otrok svoje okolje, tem raje bo iskal stik z njimi. Če se okolje na njegovo težnjo po stiku odzove, ga bo drugič rad iskal. Stalno okolje je otroku domače, zato se v njem čuti varnega. V njem brez bojzani preskušnja svoje sposobnosti, preskuša predmete okoli sebe in rad navezuje stike z ljudmi. V novem okolju pa je njegov občutek varnosti zmanjšan, manj si upa, bolj je previden v stikih s predmeti in

ljudmi in ima zato manj izkušenj in sposobnosti krnjio.

Da si otrok pridobi sposobnost za vzpostavljanje pristnih in zaupljivih stikov z ljudmi in predmeti ter se navadi te stike vzdrževati, mora živeti v STALNEM okolju, kajti čim mlajši je otrok ob menjavanju okolja in ljudi, tem bolj neprijetne in nepopravljive so posledice v njegovem doživljanju sebe in sveta. Otroci niso nič manj občutljivi kot rože, ki po presaditvi potrebujejo določen čas, da „se primejo“ in nadaljujejo rasti. Nobenemu vrtnarju ne pride na misel, da bi jih večkrat na leto presadil.

Otroci, ki jih v njihovem otroštvu večkrat presajajo, kažejo v svojem značaju poteze izkoreninjenosti. Ne znajo se zakoreniniti, trdno navezati, nemirno tavaajo od enega do drugega, težko najdejo obstanek. V dejavnostih ne vztrajajo, zato so manj uspešni in ne razvijajo svojih sposobnosti do tiste meje, ki jih jim omogočajo njihove prirojene zmožnosti. Te slabe posledice presajanja potegnejo za seboj še druge ne-

prijetne posledice, ki konec koncev otroka izoblikujejo v življenju in ljudem neprilagojeno osebnost.

PRI PREHRANI ZLASTI PESTROST

Pri prehrani je najbolj važna pestrost. Zato priporočamo mladim gospodinjam, naj si za vsak teden pripravijo družinski jedilnik za naprej. Razen tega pa jim svetujemo, naj ne kuhajo le po navodilih svojih mater, temveč naj zasledujejo tudi razvoj in teorijo kuhanja.

Priporočamo takšno prehrano, ki bo vsebovala kar največ zelenjave.

Kako se hranimo Slovenci? V naši hrani je premalo zelenjave in sadja ter vse preveč močnih jedi in kruha, zato pa smo tudi v povprečju predebeli.

Naša kuhinja je zelo mešana z vplivi francoske, italijanske, zlasti pa dunajske in celo nekaj madžarske. Zадnje čase pa, kot vemo, naša kuhinja zelo posega po specialitetah drugih jugoslovenskih narodov.

Pri nas pa vseeno premalo cenimo domače jedi, kot tipične obare, potice, vse vrste klobas, tlačenk, nadevanih želodcev ter bogato zalogo dolenskih domačih jedi. Največ narodnih jedi imajo ohranjenih Dolenjci.

LEV DETELA:

(7. nadaljevanje)

Koroški pesniki in pisatelji

In reči moramo, da se celotna Turnškova povest bere kot stara pravljica, saj ni realistično narejena, temveč je bistveno romantična po načinu prikazovanja oseb in dogodkov. Za to delo je spet, tako kot tudi pri drugih Turnškovih tekstih, važna atmosfera dela. Celotno dogajanje je zavito v pajčolan skrivnostno idiličnega okolja. Pisatelj

je spet opisal lepoto koroške zemlje, vanjo pa je vtaknil tudi prizore iz vsakdanjega življenja po tedanjih gradovih in domovih, nekaj narodopisnih običajev, a tudi romanje na božjo pot na Skalo pri Žihpoljah, kar je eden osnovnih pisateljevih motivov, ki se vedno znova pojavljajo.

Pozabiti pa ne smemo na pisateljeve idile in zgodbe. Nekaj jih je zbral v knjigi „Z RODNE ZEMLJE“, ki je izšla v založbi Setev v Trstu leta 1951.

V knjigi so zbrane zgodbe „CVETJE POD KRIŽEM“, „OČNICE IZPOD TRIGLAVA“ in „KOROTAN V KRČIH“. Prvi dve zgodbi sta v nekem smislu planinska potopisa, a tudi sporočili o ljubezni med fantom in dekletom ali pa o prijateljstvu dveh mladih Slovencev. V zadnji pa je opisal boj koroškega župnika in narodnjaka Vinka Poljanca in njegovo trpljenje ob vdoru Hitlerjevih čet v Avstrijo.

Leta 1955 je Turnšek v Trstu objavil roman „IN HRUMELA JE DRAVA“, ki se godi na Štajerskem in kaže nemško zasedbo te dežele. Deli romana se dogajajo tudi v Ljubljani. Turnšek je v delu prikazal trpljenje slovenskega naroda med tujo zasedbo, in to ne ideološko, temveč humano, človeško, ponostranjeno, v privatnem življenju ubogih ljudi. Glavna junaka romana sta akademik Štefan in osmošolka Alenka, ki sta prikazala zgolj pozitivno, idilično, izrazito črno-belo, kar je sploh, kot smo že večkrat videli, izrazita napaka Turnškovih tekstov.

Poleg teh del je Turnšek napisal še roman iz vojnih dni „MED BRATI“ in mnogo novel, od katerih velja omeniti „BOŽJO POT ZA SINA“, „VANCO S KLANCA“, „CESTO ZA MORJEM“ in „POT ZA DRAVO“.

Letos je Turnšek spet posegel v vojno dogajanje in izdal v Celovcu pri Mohorjevi založbi obsežen roman v dveh delih „MED KOROŠKIMI BRATI“. Delo je pisatelj posvetil „vsem, ki so na koroški zemlji delili trpko usodo mučeništva s trdo preizkušnim slovenskim narodom“.

V delu je Turnšek spretno in plastično spregovoril o bistveno važni in še neobdelani temi, o odnosu med domačim, predvsem slovenskim prebivalstvom in deportiranci iz Poljske, Rusije, Ukrajine in drugih dežel. Načrtal je tudi usode vojnih ujetnikov, Francozov, posebno pa težko življenje poštenih slovenskih ljudi. V romanu se Turnšek zavzema za mednarodno človečansko solidarnost, Slovenec in poljska deportiranka se poročita, Slovenci pa tudi drugače dostikrat marsikaj rešijo in naredijo veliko do-

brega. Obširna knjiga je zanimivo, čeprav preprosto in deloma še vedno idealizirano branje, ki kaže pisatelja z nekaterih novih strani.

Omeniti moramo tudi Turnškove verske in nabožne knjige, med katerimi so pomembnejše naslednje: „LETO BOŽJIH SKRIVNOSTI“ iz leta 1938, doktorska disertacija „KRST V PRVI CERKVI“ iz leta 1942, prevod „RIMSKEGA MISALA, VELIKI TEDEN — SVETI TEDEN“ iz leta 1957, marijansko-liturgični zbornik „GOSPA SVETA“ iz leta 1959, medtem ko med narodopisnimi deli izstopajo „POD VERNIM KROVOM“, narodni običaji skozi vse leto v štirih knjigah iz let 1943, 1944 in 1946, narodopisni knjigi „OD MORJA DO TRIGLAVA“ iz let 1952 in 1954 in narodopisna študija Beneške Slovenije in Rezije „ROD ZA MEJO“ iz leta 1954, ki jo je izdal pod psevdonimom Hektor Špekona. V zadnjem času je Turnšek izdal znanstvena dela v italijanščini in nemščini, a tudi oris krstne ideje v slovenščini pod naslovom „S KRSTOM V KRISTUSOVO CERKEV“.

Dr. Metod Turnšek je vseskozi plodovit in delaven pisatelj in kulturni delavec. Čeprav ni doma na Koroškem, je z veliko ljubeznijo v svojih literarnih delih spregovoril o Koroški in njenih ljudeh, o njeni zgodovini in njenih naravnih lepotah, o koroških običajih in legendah in o koroških božjih poteh. Ker živi na Koroškem in živo sodeluje v koroškem kulturnem življenju, je postal nekaj sorojak koroške dežele, saj mu je ta postala druga domovina. Njegovo literarno delo je sicer velikokrat naivno, črno-belo, romantično, patetično in idealizirano, kljub temu pa ga krasí nekaj ljudski in folkloristični čar. Turnšek je zanimiv ljudski pripovednik, ki se zna v svojih najbolj uspelih knjigah, med katere moramo prišteti zadnji roman „MED KOROŠKIMI BRATI“, prebiti v prepričljivejšo in zahtevnejšo literarno stavbo.

(Dalje prihodnjič)

URBAN MAČEK:

Iz mojih spominov

Uvod

Ljudje so že nekaj časa spraševali, kdaj bo »Naš tednik« spet kaj pisal od Petrovega očeta. Vemo, da ima naš človek rajši domače zgodbe, pa tudi za mladino, ki teh časov ni doživela, bi bilo zanimivo izvedeti, kako so njih predniki živel in delali.

Že takoj na začetku našega pisanja moramo cenjene bralce potolažiti in jim povedati, da začnemo z današnjo številko ponovno priobčevati spominske zapiske starega kmeta Urbana Mačka, pd. Petra v Grabljah.

Petrov oče nam bo v novi seriji svojih spominov povedal veliko zanimivega. Tako se bo na primer med drugim spomnil tudi slepih pevk iz Mežiške doline, ki po vojni nista več smeli peti v utah na let-

nem jarmaku v Pliberku. Nemški skrajneži so ju namreč dotlej motili in zmerjali, da sta morali prenehati. Peli sta le še po kmetih Slovincem, ob godovih, kot bo opisano. Poleg tega pripoveduje Petrov oče še današnje stanje in napredek v gorski vasi Šmarjeti pri Pliberku in pa žalostno stanje v zaselku Bivšak, ki je še višje v gorah, tik ob državni meji.

Pisec »Iz mojih spominov« tudi še dodaja: »Pa ker že pišem, kako je bilo včasih, mislim, da je prav, če napišem tudi tako, kot so pač naši predniki to ali ono reč imenovali, kar je gotovo tudi zanimivo.«

Upamo, da vam bo spis »Iz mojih spominov« ugajal. (Op. ured.)

Težavno delo pri obdelovanju polja

Naši predniki so hudo trpeli pri delu na polju, ker še niso imeli takšnega orodja kot ga imamo danes. Saj so morali skozi več stoletij orati koj z lesenim plugom, ali kot so rekli, z oralom. Oralo ni imelo veliko železnega; z železom okovan je bil le oralnik (lemež). Spreddaj je bila dvokolnica, ki so jo navezali podivic. In k temu je bilo priključeno oje, da so mogli vpreči vole. Seveda, kdor še ni oral s takšnim oralom, pač ne ve, kako težavno je bilo to delo. Tu mislim, zlasti na gorske kmete, ker je med delom v dolinah oziroma ravninah in po gorah na strmih pobočjih pač velika razlika. Saj je že ta ali oni poljanec dejal, da bi še »namovan« (naslikan) ne hotel biti na gorah. Na več njivah je bila zemlja bolj plitva, in moral si rabiti veliko moči, da si obdržal oralo tam v bregu, da ni šlo v napačno smer. Veliko je bilo odvisno od tega, če so voli pravilno hodili, da je šel eden po brazdi, drugi pa zgoraj. Žival je pa tudi trpela, tam v bregu, kjer je bila že hoja težavna, zraven tega je morala še vleči.

Zgodilo se je, da so morali kmetje prodati starejše vole, ker

so postali že težki, v hlevu pa so imeli že take junce, da jih je bilo treba počasi navajati na delo. To delo je bilo včasih zelo sitno, k temu še tudi nevarno, ker je moral biti tisti, ki je hodil spredaj, zelo previden, da mu žival ni stopila na noge, ali pa ga sunila z rogmi. Pri vsakem paru mladih živali ni bilo enako in si nekaterega lažje naučil kot pa drugega. Da bi hodila oba junca enakomerno, je bilo redko. Navadno je bilo tako, da je eden od njiju silil zmerom malo naprej, drugi je zaostajal; prav zaradi tega je bilo delo otežkočeno. Tukaj, v tem kraju so imeli kmetje tak jarem za vole, ki so mu rekli igo in so ga privezali volom na glave. Da jim les ni odrgnil kože, so bili med igom in jermenom podiži, s katerim so bili voli vezani; tem so rekli dege in so bile narejene iz živalske kože. Najprej so vpregli junce v bolj lahko brano, da so se navadili vleči, in potem šele v oralo. Tudi dve besedi sta si junca sčasoma zapomnila, ki sta jima povedali smer, kako morata hoditi. Ti besedi sta bili: hap in štija. Hap je pomenila na levo in štija na desno stran. Volom so dajali tudi imena,

kakor jih dajemo kravam še danes. Naj navedem tukaj nekaj primerov volovskih imen: svajc, pram, moc, bauh, budl, zoump itd. Ta imena so si voli sčasoma zapomnili. Ker pa so bili voli, ki so jih šele pred kratkim naučili, še preslabi, da bi vlekli oralo, so naučili še drug par juncev, tako da sta potem dva, kot se je reklo, zemljo narezavala.

Bil je zato napravljen les, v katerem so pritrtili rezavnico, zadaj pa ročice, da so lahko držali. Ker je bila zemlja že spredaj pred oralom narezana, je bilo potem tudi oralo lažje vleči. S takim oranjem so porabili veliko časa, ker so bili pri tem zaposleni kar štirje ljudje.

Ker so mogli gorski kmetje pri oranju zemljo obračati koj na eno stran, in to samo navzdol, se je čez leta pod njivami nabralo ogromno zemlje; temu so rekli rob. Tako vidimo po gorskih kmetih povsod pod njivami take robove, ki so nekateri precej visoki. Na takih robovih je bila košnja zelo naporna in je marsikateri kosce večkrat zaučitov (zaklel), ko mu je izpodrknilo, in se je komaj vzdržal v ravnotežju, da se ne bi postavil na glavo dol po bregu.

Še to moram omeniti, da so bili naši predniki čisto preveč zatelebani v pridelovanje žita. Četudi so imeli dosti polja, so še na takih

mestih, kjer niso mogli orati, ker je bilo preveč bregovito, kopali z motikami, da so le mogli žito vsejati. Kako nespametno je bilo to, da so se mučili s tem delom, ker bi se površina zemlje dala obdelati tudi drugače. Še na misel jim ni prišlo, da bi tista mesta lahko pokosili ali pa bi se živina pasla, ker je s tem manj dela. Pri Štibarju niso veliko kaj takega delali, a pri Pečniku so menda precej veliko kopali.

Seveda se je v teku časa veliko spremenilo. Okoli leta 1900 so prišli v rabo železni plugi, ki so jih imenovali mrjasče in se je z njimi veliko lažje oralo. Leseno oralo smo pa še rabili, ko smo sadili krompir in pa v jeseni, ko smo ga ven orali, vse dotlej, da smo si kupili traktor. Petdeset let sem obdeloval štiri hektare polja z volji, ki ga je bilo nekaj tudi v bregu. A ko je mladi gospodar odrasel, je moral priti traktor, ker so bili zanj volji prepočasni; kar pa je v bregu njiv, jih nekaj kosimo, druge pa popašemo. Kar pa je nekaj kmetov bolj visoko v gorah, imajo še nekateri vole, da si vsejejo nekaj žita in krompirja, ker je po gorah malo takih njiv, ki bi jih mogli obdelovati s traktorjem.

(Dalje prihodnjič)

KADILEC

Križmanov očka je prijeten možakar, kjer je, tam sta smeh in dobra volja. Toda Križmana si kar nismo znali predstavljati brez njegove nepogrešljive cigarete med ustnicami. Četudi mu je v pogovoru ugasnila, je držal ugalso, in govoril s polovico ust.

A Križmanovega očeta je nenadoma minila dobra volja. Postal je suh, bled in čemerren. Skrbna žena mu je dolgo časa zaman prigovarjala, končno pa jo je le ubogal in odšel k zdravniku.

Po pregledu ga je zdravnik vprašal: »Kadite?«

»I, kajpak, da kadim,« je mirno odgovoril Križman.

»Pa ne boste več!« je strogo poudaril zdravnik.

Križman ga je prestrašeno pogledal: »Da bi ne smel več kaditi? Ne, saj mi tako kot doslej okoli trideset do štirideset cigaret na dan kar zadošča,« je izjeljal Križman.

»Hotel sem vam povedati, da ne bo-

ste več kadili. Če ne opustite kajenja, potem naročite krsto in jamo na pokopališču, ker ju boste kmalu potrebovali!« je odločno pojasnjeval zdravnik.

Križman je gledal zdravnikov resni obraz in mraz ga je spreletel. »Če je pa tako?« Križman ni dokončal stavka, ampak je vzel iz žepa zavojček cigaret, jih zmečkal in pogledal, kam jih sme vreči. Zdravnikov obraz se je razjasnil: »Tako, ja, očka, to je moško dejanje. Bodite trdni, pa boste kmalu vriskali, kot bi bili stari dvajset let.«

Križman je bil moč trdne volje. Od tedaj ni pokadil niti ene cigarete več. Zdravnikova napoved se je uresničila: Križmanu se je vidno vračalo življenje. Spet je postal vesel, rdeč in mladostno nasmejan.

V nedeljo je bila zbrana vesela družba, med nami tudi Križmanov očka. Pomilovalno je gledal možakarje, ki so kadili ter je zavračal ponujene cigarete.

Tihi mir

*Je v mojem srcu tihi mir
ga hrup sveta ne moti,
v njem pesmi je izvir
naj bo doma ali na poti.*

*Kadar žalost mi srce objame
nihče tolažbe ne deli,
iz njega vro mi pesmi same,
četudi se oko rosi.*

*Kadar sreča mi v srce posije,
je radosten obraz,
pesem lepša iz njega klije
in zadoni v slovensko vas.*

R. P.

»Križman, povej, ali je bilo hudo, ko si nehal kaditi?« se je zaupno nagnil k njemu Bobentov oče, ki je bil sam suh kot trska in mu je še denarja za cigarete zmeraj zmanjkovalo; a je kadil kot dimnik, dokler je imel denar, potem je pa pobiral čike in obračal žepa.

Križman se je široko nasmejal, stisnil ustnice, kot bi v njih še držal cigareto, in odgovoril: »Veste kaj, bom pa raje povedal, kako je bilo, ko sem kaditi začel!«

»Bil sem paglavec, star dobrih trinajst let, ko mi je Lužarjev Lojzek pravil, ko sva pasla krave, kako čudovito je kaditi. Saj prvi dim ni nič posebnega. Nekoliko speče, ampak ko dim trikrat ali štirikrat krepko potegneš, potem je tako prijetno. Že naslednji dan sem očetu ukradel zavojček cigaret, odvezal kravici Lisko in Šeko ter hitel na pašo, da bi brž okušal sladkost kajenja.

Lojzeta ta dan ni bilo na paši. Kravi sta pričeli muliti travo, jaz pa sem udobno sedel ter prižgal cigareto. Potegnil sem, kar se je dalo. Speklo me je, zadušiti me je hotelo, a brž sem potegnil še v drugo in tretje. Namesto sladkosti pa so pred mojimi očmi zaplesali črni kolobarji, usta so postala polna grenko kisle tekočine. Brž sem izpraznil usta... Pa še in še... Kar začutim, da je tudi v hlačah nekaj narobe... Kaj pa je zdaj to? Menda ne? Res je! Še dobro, da je bil blizu potok. Opetekaje se napotim k potoku, slečem hlače (sreča, da nisem imel še spodnjih hlač!), jih skrbno operem, obesim na bližnji grm, sedem poleg grma in objemam z rokami svoja gola kolena.

Tedaj se do grma pripase krava Šeka. Nekaj časa ogleduje mene, potem

(Dalje na 7. strani)

JACK LONDON:

32

TRI SRCA

16

Henry in Ricardo sta stala med potokom in odtrgano skalo ter razmišljala, kaj storiti. V bližini se je zvijal na tleh in molil zadnji svečenik plemena Maya. Henry ga je znova stresel in naposled je spravil iz njega vsaj približno pojasnilo dogodkov v podzemlju.

»Kača je ugriznila samo njegovega sina in samo peon je padel v prepad,« je dejal Henry v upanju, da sta Leoncie in Francis ostala živa.

»To je res,« je pripomnil Ricardo. »Starec sam ne ve točno, kaj se je zgodilo. Iz njegovega pripovedovanja sledi, da sta se Francis in Leoncie samo neprostovoljno kopala.«

»In morda sta zdaj v kaki jami, ki je nad vodno gladino,« je nadaljeval Henry. »Če bi le mogla razbiti to skalo in odpreti vhod, da bi voda odtekla. Če sta živa, lahko ostaneta v podzemlju več dni, zakaj lakota ni tako nevarna, kakor žeja. Vode pa imata več kot preveč, tako da nekaj dni prav lahko preživita v podzemlju. Eno pa mi ne gre v glavo, namreč, kako je prišel v to past Torres.«

»Prav nič bi se ne čudil, če nas je divje pleme Caroo napadlo po njegovi iniciativi,« je dejal Ricardo.

Toda Henry je to domnevo odločno odklonil.

»Sicer pa,« je dejal, »zdaj tako ne gre za to, kdo je nahujskal proti nam divjake. Zdaj gre za to, da prideva v notranjost gore in rešiva nesrečne ujetnike, če so še živi. Midva bi ne mogla razbiti to skalo, četudi bi delala ves mesec. Če bi imela pri rokah 50 delavcev, bi odprli vhod v enem dnevu. Glavno je torej dobiti ljudi. Veš kaj,

Ricardo, da si ne bova belila glave, zajašem mulo in se napotim k divjakom Caroo. V Francisovem imenu jim obljudim bogato nagrado, če nama priskočijo na pomoč. Če se mi to ne posreči, se vrnem v San Antonio in poizkusim tam. Ta čas pa pripelji prtljago, ki smo jo pustili v šotoru. Ne pozabi tudi na skalo — morda bodo naši prijatelji na ta ali oni način dajali signale.«

Henry je torej zajahal mulo in se napotil naravnost v naselbino divjega plemena Caroo. Temu njegovemu sklepu se je čudila mula, še bolj pa razbojniki sami, ki so videli, da je prilomastil v njihovo trdnjavo brez vsakega spremstva eden tistih, katere so hoteli uničiti. Vsi so prihiteli iz kolib in gledali prišleca. Navidez so bili hladnokrvni, v resnici so se pa čudili in tudi bali. Kakor vedno, je predrznost belokožca tudi to pot ugajala na pol divjemu plemenu. Gledali so Henryja, ne da bi vedeli, kaj pomeni njegov prihod. Henry se jim je zdel nekako višje, nadnaravno bitje, zakaj samo tako bitje je moglo priti praznih rok v njihovo trdnjavo, ki so jo čuvali številni oboroženi možje.

Govorili so nekakšen španski žargon, ki ga je Henry za silo razumel. Pa tudi oni so razumeli španščino. Toda to, kar jim je Henry povedal o nesreči v notranjosti svete gore, ni našlo pri divjakih nobenega razumevanja. Majali so z glavami, češ da se jih katastrofa nič ne tiče. Mirno so poslušali Henryjevo prošnjo, naj mu prihite na pomoč. Nihče se ni ogasil. Tudi bogata nagrada, ki jo je Henry v Francisovem imenu obljudil vsem, ni mogla prepričati, da bi šli ponesrečencem na pomoč.

»Če je gora požrla yankija, je pač volja božja, in kako naj bi se mi upirali bogu ali njegovi volji?« so odgovarjali Henryju. »Mi smo ubogi ljudje, toda dela ne potrebujemo, še manj si pa želimo prepira z Bogom. Sicer so pa yankiji sami krivi, da jih je gora podsula. Tu ni njihova domovina. Kdo jim je dal pravico, klatiti se po naših gorah? Kar sami naj poravnajo spor med seboj in bogovi. Mi imamo dovolj svojih skrbi, recimo z ženami, ki jih je treba krotiti, da nam ne zrastejo čez glavo.«

Čas opoldanskega počitka je že davno minil, ko je Henry prispel v San Antonio. Spotoma je moral trikrat menjati mulo, tako se mu je mudilo. V glavni ulici napol poti med sodnijo in jetnišnico je zagledal poglavarja in debelušnega sodnika, za katerima je šlo dvanajst orožnikov, ki so gnali dva nesrečna jetnika — ubežna peona s plantaž v Santosu. Henry je nategnil vajeti in pogнал mulo, da dohiti poglavarja. Medtem ko sta poslušala Henryjevo pripovedovanje in prošnjo, naj mu pomagata rešiti tovariše, je poglavar neopaženo namignil sodniku, ki mu je bil vdan z dušo in telesom.

»Da, seveda, prav radi vam pomagamo,« je dejal poglavar, ko je Henry končal svojo povest. Pretegnil se je in zazehal.

»Koliko časa potrebujete, da zberete delavce in odidete z menoj?« je vprašal Henry nestržno.

»Čas je čas in naglica ni nikjer dobra. Zelo smo zaposleni, kajne, gospod sodnik?« je odgovoril poglavar predržno.

»O, da, dela imamo čez glavo,« je zazehal sodnik Henryju pod nos.

»Preveč smo zaposleni ta hip,« je nadaljeval poglavar. »Žal nam je, da niti danes niti jutri niti pojutrišnjem ne moremo priskočiti vašim tovarišem na pomoč. Pač pa malo pozneje...«

»Recimo takole o božiču,« je pripomnil sodnik.

»Da,« je pritrdil poglavar in se mu hvaležno priklonil. »Okrog božiča se zglasite, in če se vam takrat ne bo več tako mudilo, se morda lotimo tega dela in začnemo zbirati ljudi za vašo ekspedicijo. Dotlej pa obilo sreče, senor Morgan.«

»Ali govorite resno?« je vzkliknil Henry ves iz sebe od jeze.

»Prav takle obraz je moral imeti tudi takrat, ko je zahrbtno napadel in zabodel senora Alfara Solana,« je dejal poglavar in srdito pogledal nič hudega slutečega Henryja. Henry se za to žalitev ni zmenil.

RADIO CELOVEC

SLOVENSKE ODDAJE

TV AVSTRIJA

1. PROGRAM

SOBOTA, 18. 10.: 15.30 Koncertna ura — 17.00 Šport ABC — 17.30 Lassie — 18.00 Heinz Conrads — 18.25 Kuhinja v televiziji — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 Šport — 20.15 Družabna igra ob kaminu — 21.50 Panoptikum — 22.10 Zlati strup, kriminalna drama — 23.45 Poročila.

NEDELJA, 19. oktobra: 09.30—11.30 Razglasitev za blažene ustanoviteljev avstrijskih redov: Marija Terezija Ledohovska, pater Arnold Janssen in pater Jožef Freinademetz. Prenos iz cerkve sv. Petra v Rimu — 15.30 Panorama — 16.30 Igra treh dežel — 17.30 Viking Viki — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Šola igranja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.25 Kristjan v času — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Netopir, opereta v treh dejanjih Johanna Strauša — 22.30 Orientacija — 23.00 Poročila.

PONEDELJEK, 20. oktobra:

9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 19. stoletje (2): Svoboda, enakost, nacionalizem — 10.00 Televizija v šoli: Gost pri Aleksandru Lernet-Holeniju — 10.30 Zlati strup, ameriška kriminalna drama — 17.55 Za lahko noč — 18.00 V kraljestvu divjih živali: Lov na žirafe — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Šport v ponedeljek — 20.50 Onedinova linija: K največji reki sveta — 21.40 Glasbena poročila — 21.45 Ludwig van Beethoven: Sonate za klavir — 22.35 Poročila.

TOREK, 21. oktobra:

9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Kemija in fizika v vsakdanjem življenju: Konzerviranje — 10.00 Televizija v šoli: Materija in prostor (6). Naša domovina v vesolju — 10.30 Ah, oče, ubogi oče, mati obesi se v omaru in jaz sem čisto bolan; čudne družinske posebnosti — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Kara Ben Nemsi Effendi; po Karl Mayjevem popotnem pripovedovanju — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Prometni magazin ORF — 21.05 Festival režiserjev: Joseph Losey (1972): Dekle in morilec — usmrtilcev Trockega — 22.45 Poročila.

SREDA, 22. oktobra:

9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Kmetijstvo danes (8): Švedska: uporaba lesa — 10.00 Televizija v šoli: Tako gospodarji gradbeno podjetje — 10.30 Nekoč junak; spori okoli novega poveljnika škotskega gorskega polka — 17.00 Ubežnik — 17.30 Konny in njegovi prijatelji — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Naslednji, prosim — 18.25 MI — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Sieverinški brivec; stara dunajska igra s petjem. Prenos iz dunajske komorne opere — 21.30 Waltonsovi: Moj prijatelj Tip — 22.15 Poročila.

ČETRTEK, 23. oktobra:

9.00 Za otroke v predšolski dobi — 9.30 Organizacija obrata (8): Mehanizacija, avtomatizacija — 10.00 Televizija v šoli: Kaj lahko postanem? Medicinska sestra in diplomirani bolničar — 10.30 Črni sokol, western — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Farma Follyfoot: Ukradeni konj — 18.25 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Avstrijski teden 1975: Kristina — mala Avstrijka — 20.15 Srečanje z živaljo in človekom — 21.00 Vaš nastop, prosim — 21.50 Portret noči, film Huberta Aratyma — 22.25 Poročila.

PETEK, 24. oktobra:

9.00 Za otroke v predšolski dobi —

9.30 Umetniška tehnika (8): Risba in akvarel — 10.00 Televizija v šoli: Avstrija — 10.30 Angleška šaloigra. — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Jetsonsovi: Stroj za pomanjševanje — 18.25 MI — 19.45 Konferenca predsednikov kmetijskih zbornic — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Avstrijski teden 1975: Wolfgang — mali Avstrijec — 20.15 Komisar: Ženskar blagoslavlja časovno — 21.20 Samski moški v raju — 23.05 Poročila.

SOBOTA, 25. oktobra:

15.30 Koncertna ura — 16.30 Živordeči avtobus — 17.00 Risati, slikati, oblikovati — 17.30 Lassie — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Heinz Conrads v soboto zvečer — 18.25 Prizma — 18.50 ORF danes — 19.00 Avstrija v sliki z Južno Tirolsko — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 Šport — 20.15 Rožno rdeči princ, baletna pantomima; glasba Johanna Strauša. Po ideji Herberta Kollmanna — 21.15 Ne vzeti resno; večer z Otom Schenkom — 22.20 Panoptikum — 22.40 Rože zla; iz ameriške serije Columbo — 23.55 Poročila.

TV AVSTRIJA

2. PROGRAM

SOBOTA, 18. 10.: 16.25 Vzorni soprog, komedija — 19.00 Chemtou — 19.45 Dvakrat risarski film — 20.00 Galerija — 20.15 Ah oče, ubogi oče, mati se obesi v omaru in jaz sem čisto bolan — 22.10 Vprašanja kristjana — 22.15 Bog nas varuj pred Otom Wagnerjem.

NEDELJA, 19. oktobra:

16.00 Plava izparina — 17.00 Grom, blisk in sončni sij, bavarska kmečka komedija — 18.00 Houdy, z Brucom Lowom — 18.30 Boudu — rešen iz vode — 19.50 Enciklopedija, znanstvena knjiga — 20.15 Tako je bilo včeraj: Afrika na pohodu — 21.05 Derrick: Dan po umoru — 22.05 Čas v sliki in šport.

PONEDELJEK, 20. oktobra:

17.55 Materija in prostor (6): Naša domovina v vesolju — 18.25 Angleščina za začetnike — 19.00 Ludwig van Beethoven (3); njegov življenjepis in dela — 20.00 Waltonsovi: Moj prijatelj Tip — 20.45 Islandija — kljubovalni otok — 21.40 Čas v sliki s kulturo — 22.15 Šport.

TOREK, 21. oktobra: 17.55 Kmetijstvo danes (8): Uporaba lesa na Švedskem — 18.25 Angleščina za tiste, ki že nekaj znajo — 19.00 Iz serije: Umetnost v Afriki — 19.40 Zidali so podobo neba. Nemška gotika: cerkev sv. Marije wien-

zenške v Soestu — 20.00 Pustolovščina dobrega vojaka Švejka (2) — 21.05 Čas v sliki s kulturo — 21.40 Šport.

SREDA, 22. oktobra:

17.55 Organizacija obrata (8): Mehanizacija, avtomatizacija — 18.25 Tečaj francoskega jezika — 19.00 Južno morje 1974 — 20.00 Fitness in Fidelio: Druga republika in njeni državljani — 21.30 Čas v sliki s kulturo — 22.05 Šport.

ČETRTEK, 23. oktobra:

15.30—17.55 Svetovno prvenstvo v judu 1975 — 17.55 Umetniške tehnike (8): Risba in akvarel — 18.25 Tečaj ruskega jezika — 19.00 Kam bom šel? Iz serije Pionirji in pustolovci — 19.45 Zgodbe iz zgodovine: Homer je rekel: Zeus je vsega kriv — 20.00 Kako sem dobil vojno — 21.50 Čas v sliki s kulturo — 22.25 Šport.

PETEK, 24. oktobra:

16.00—17.55 Svetovno prvenstvo v judu 1975 — 17.55 19. stoletje (3): Za edinost in svobodo — 18.25 Nemščina (28) — 19.00 Je bil to raj? Iz serije Chronicle — 19.45 Dvakrat risarski film — 20.00 Iz celovškega Mestnega gledališča: In memoriam, glasba Igorja Stravinskega, koreografija Ricarda Nuñeza — 20.40 Kultura — posebno — 21.20 Čas v sliki s kulturo — 21.55 Šport.

SOBOTA, 25. oktobra:

16.00—18.00 Svetovno prvenstvo v judu 1975 — 18.00 Kviz za mladino — 19.00 Pustolovščina divjina: V gorah Aljaske — 20.00 Galerija — 21.15 Srčna toplota, igra Emanuela Litvinova — 22.05 Spotlight s Petrom Rappom — 22.20 Čas v sliki s športom — 22.40 Vprašanja kristjana — 22.45 Vojna besed; postaje portugalske revolucije.

KADILEC

(Nadaljevanje s 6. strani)

hlače na grmu, nekaj časa bolšči, potem pa dvigne rep, visoko dvigne glavo in z zateglim „muuuu“ divja prek pašnika. Ko je liska opazila dirko, ni hotela zaostajati in tako sta jo obe ubrali proti domu...

Kaj sem hotel? Oblečem mokre hlače ter se počasi opotekam za kravama. Hlače so se vedno bolj sumljivo oprijemale nog... Počasi sem le prilezel za kravama, ki sta se medtem že pasli v zeljniku. Ko sta kravi videli združena pastirja in hlače, sta me mirno počakali. Odgnal sem ju v hlev, sam pa sem se zavlekel v senik in sleklet mokre hlače... Tisto noč sem prespal v seniku. Brrr, ležati v senu brez hlače pa je vse prej kot prijetnost, ki mi jo je napovedoval Lužarjev Lojzek pri kajenju cigarete." A. S.

Dragi naši rojaki na Koroškem!

Odslej boste lahko kupovali

VSE BLAGO

- ZA DOM IN DRUŽINO,
- ZA GOSPODINJSTVO in
- ZA ŠPORT TER REKREACIJO

v moderni slovenski veleblagovnici

NA RAVNAH NA KOROŠKEM

je bila

15. OKTOBRA 1975

odprta

NOVA IN SODOBNA
VELEBLAGOVNICA

Namna

VABIMO VAS,
DA NAS OBIŠČETE
IN DA POSTANETE NAŠ KUPEC.

- V VELEBLAGOVNICI
- BO NA VOLJO
- TUDI MENJALNICA ZA TUJO VALUTO.

„Takoj vam povem, kdo ste,“ je zakričal v pravični jezi.

„Varujte se!“ ga je posvaril sodnik.

„Prava reč! Kaj mislite, da se vas res bojim? Kaj še! Brigajo me vaše grozjane!“ je odgovoril Henry. „Saj mi ne morete do živoga. Moja zadeva je urejena, pomiloščen sem enkrat za vselej. Sam predsednik panamske republike me je pomilostil. Vi, vi ste pa čisto navadni mestizi, zamorske svinje ste in nič drugega...“

„Kar nadaljujte tako,“ je dejal poglavar priliznjeno. V njegovem glasu je zvenelo smrtno sovraštvo.

„V vas ni niti kapljice španskih ali caribskih vrlin, pač pa je zbrana in pomnožena podlost obeh narodov. Zamorski svinji sta oba in nič drugega.“

„Ste končali, senor? Imate še kaj na srcu?“ je vprašal poglavar prijazno.

Tisti hip je namignil orožnikom, ki so planili na Henryja in mu vzeli orožje.

„Celo predsednik panamske republike ne more odpustiti zločinov, ki še niso bili izvršeni — ni res, gospod sodnik?“ je dejal poglavar.

„To je res nov zločin,“ je odgovoril sodnik na poglavarjev migljaj. „Ta ameriška svinja je žalila naše zakone.“

„Zato ga bomo pa tako sodili, kar tu na mestu. Čemu bi hodili v sodno dvorano in tratili čas z razpravo? Obsodimo ga in čim bo obsodba izrečena, odrinemo naprej. Tu imam steklenico dobrega vina...“

„Ne maram vina,“ ga je prekinil sodnik naglo. „Mescala mi dajte. Toda o tem se pomeniva pozneje. Ker sta obe prič nesramne žalivke tu, ni treba zasliševati drugih. Po mojem mnenju je obtoženec kriv. Ali lahko predlagam kazen, senor Mariano Vercara e Hijos?“

„Štiriindvajset ur v klado z njim, da se ohladi njegova vroča ameriška glava,“ je odgovoril poglavar.

„Sodba je izrečena,“ je izjavil sodnik, „in izvršiti jo je treba nemudoma. Odvedite jetnika, orožniki, in vtaknite ga v klado!“

Jutranja zarja je našla Henryja trdno spečega na trati

za mestecem. Dvanajst ur je bil že aretiran. Toda spal je mirno, zakaj mučile so ga strašne sanje v zvezi z usodo živo pokopanih tovarišev, poleg tega mu pa strupene mušice in komarji vso noč niso dali miru. Valjal se je in otepal nadležne nočne goste, tako da se je zbudil zelo zgodaj. Takoj se je spomnil dogodkov prejšnjega dne in kritičen položaj mu je bil jasen. Jutranjo zarjo je sprejel zelo neprijazno. Mušice so ga tako opikale, da je po vsem telesu čutil neznosne bolečine in zato je začel navsezgodaj preklinjati. Njegove kletve je slišal mož, ki je šel mimo z vrečico instrumentov. Bil je stasit mladenič v uniformi vojaškega letalca Zedinjenih držav. Zavil je s poti in se približal trati, kjer se je valjal Henry. Obstal je ter radovedno ogledoval klado na Henryjevih nogah.

„Prijatelj,“ je dejal, ko je Henry nehal kleti, da se malo oddahne. „Sinoči, ko sem se spustil na to obalo in še nisem imel prtljage, da bi si napravil šotor, sem se tudi jaz nekoliko uril v preklinjanju. Toda to je bilo otroško čebljanje v primeri z vašimi kletvami. Klanjam se, sire. Vi ste kvalificirani primođušar, če mi dovolite, da se tako izrazim. Če vam ni težko ponoviti, bom imel v zalogi najboljše kletvice, kar jih je na svetu, in ne bo se treba bati, da pridem v zadrego.“

„Kdo za vraga pa ste, gospod?“ je vprašal Henry. „In kaj počnete tu?“

„Prav nič vam ne zamerim,“ se je zarežal letalec. „S tako oteklim obrazom si že lahko privoščite te neprijetne besede. Kdo neki vas je tako razmrcvaril? Kar se pa tiče vragov, moram omeniti, da mi še niso dali službe v peklu. Pač pa sem znan na zemlji pod imenom Parsons, poročnik Parsons. V Panamo sem prispel zato, da poletim od Atlantika k Tihemu oceanu. Morda vam lahko naredim kako uslugo, preden se napotim dalje.“

„Seveda,“ je prikimal Henry. „Vzemite iz svoje vrečke kako orodje in razbijte to prekleto klado. Še revmatizem dobim, če ostanem tu. Dovolite, da se vam predstavim. Morgan je moje ime. Še noben človek me ni tako razmrcvaril kakor ti vražji komarji.“

Poročnik je iz vrečice vzel dleto in kmalu je bila klada razbita. Nato je pomagal Henryju na noge. Henry je z rokami masiral noge in kolena, da si obnovi obtok krvi. Med masažo je hitro pripovedoval letalcu o tragični usodi Leoncie in Francisa, ki sta morda v podzemlju že našla smrt.

„Rad imam tega Francisa,“ je končal svoje pripovedovanje. „Do pičice sva si podobna. Njegova smrt bi mi bila najhujši udarec. Bolj sva si podobna, kakor dvojčka, poleg tega sva pa še daljna sorodnika. Kar se pa tiče senorite, vam moram priznati, da jo ne le lubim, ampak sem tudi zaročen z njo. Taka je ta reč. Ali mi morete pomagati, da ju rešim? Kje je vaše letalo. Peš ali na konju bi potreboval do gore plemena Maya cel dan. Če me pa popeljete na svojem letalu, prispem v kratkem. Morda bi mi lahko odstopili sto dinamičnih nabojev, s katerimi bi nemudoma razbil skalo, tako da bi voda lahko otekla.“

Poročnik Parsons je okleval.

„Recite da, recite da!“ je prosil Henry.

Tisti hip, ko se je del skalnate stene spustil in zapril izhod iz podzemne jame, kjer sta stala kipa bogov plemena Maya, je nastala okrog treh ujetnikov v notranjosti svete gore popolna tema. Francis in Leoncie sta se nehoti približala in se prijala za roke. Kmalu je Francis mladenko objemal in nepopisna radost zblizanja je malone olajšala mračno grozo njunega položaja. V bližini sta slišala težko sopečega Torresa. Naposled je Torres zamrmral.

„Križ božji, kako blizu je bila smrt! Rad bi vedel, kaj nas čaka zdaj.“

„Kar potolaži se, prijatelj! Še marsikaj nas čaka, preden pridemo iz te prekleto pasti,“ je odgovoril Francis. „In čimprej se napotimo dalje, tem bolje bo za nas.“

Hitro so se domenili, kako bodo nadaljevali pot. Francis se je plazil ob levi steni in se je dotikal z roko. Leoncie je šla za njim in se držala njegovega suknjiča.

(Dalje prihodnjič)

Problem slovenščine v zamejstvu

Posvet o slovenskem šolstvu v Italiji je omogočil preglednejšo sliko sedanjega stanja slovenske šole v goriški in tržaški pokrajini in ugotovil nekatere probleme, ki čakajo na rešitev.

V prvi vrsti je prišlo do izraza, da je slovenska šola ozemeljsko nepopolna, ker se državne oblasti še zmerom upirajo razširitvi šolske mreže na Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino. Vprašanje slovenske šole v videmski po-

krajini je bistvenega pomena za celotno slovensko manjšino v Italiji in se postavlja kot pogoj za obstoj tamkajšnjih Slovencev.

Na posvetu so prišla na svetlo zelo zanimiva predavanja, od katerih bi na tem mestu omenili referat Lelje Sancinove, ki se je bavila s problemom slovenščine v zamejstvu. Ker je predavanje zelo aktualno tudi za nas, ga posredujemo našim cenjenim bralcem. (Op. ured.)

Predavateljica je podčrtala, kako smo v neki čudni evforiji v prvih povojnih letih na našem področju napravili neke svoje pozitivne posebnosti in se navzeli zgrešene tujosti in prišli tako do „umetne slovenščine“, ki je prodrla že v naše javno življenje. Ker so se tega navzeli tudi tisti, ki danes poučujejo na slovenskih šolah, ni pričakovati, da bi našemu človeku v tem pomagala šola. Posebno še zato ne, ker je pri nas le malo ljudi, ki resnično sledijo naglemu razvoju tudi na jezikovnem področju v matični domovini. V tem primeru se Sancinova sprašuje, kaj storiti? In pri tem ugotavlja, da jezikovna kultura ni plod nekajdnevnega, celo nekajletnega študija, temveč je to rezultat dolgotrajnega nadrobnege dela, ki je podobno tkanju najbolj dragocene čipke, ki ne bo nikoli dokončana, popolna.

„Jezikovni pouk se ne začneja pri uri slovenščine. Začenja se prvi dan življenja v materinem naročju, razvija se med vrstniki, bogati se v otroškem vrtcu, oplaja v osnovni šoli, kjer mora otrok dobiti tudi že vse osnovno slovnično znanje, kjer mora v praksi že osvojiti slovensko sintakso. Nižja srednja šola pomeni že korak naprej, otrok mora počasi že prodirati v besedno umetnost, se urediti v preprosti stilistiki. Slovenska knjiga mu mora postati prijateljica, slovensko gledališče potreba. Spoznati mora že svojo vlogo v življenju narodne skupnosti: začutiti mora, da je njen pripadnik, še preden morda za vedno zapusti šolske klopi.

Osnovna in nižja srednja šola mu morata vcepiti ljubezen in spoštovanje do materinščine, ga usposobiti in usmeriti, tako da se bo, tudi če bo šolo zapustil, sam še naprej izraževal v svojem jeziku. Seveda vsega tega ne more opraviti profesor slovenščine. Vse to tudi ni le njegova naloga. Tudi jezikovna kultura ne nastaja le pri urah slovenščine, temveč pri vseh urah... V višji srednji šoli pa nam jezik sploh ne bi smel več delati nobenih težav. V njem bi se morali dijaki sproščeno in suvereno izražati o vseh stvareh. Samo tako bi lahko uživali v lepoti umetniške besede. Samo tako bi besedne umetnine tudi res doživeto sprejemali in razumeli. Predavanja profesorjev bi morala biti v vseh predmetih strokovno in tudi jezikovno na najvišji ravni. Samo na ta način bi dosegli, da bi dijaki segali tudi po slovenski strokovni knjigi, ko bi se hoteli v karkoli poglobiti in v čem spopolniti.“

Po tem idealnem programu postavlja tole pripombo: „Tako bi moralo biti, če bi gledali stvar optimalno.“ Nato pa da dokaj porazno sliko, začeniši s tem, kako že v otrokov svet vdirajo italijanski izrazi, kako nima slovenski otrok vedno jamstva za osvajanje svojega jezika, celo v otroškem vrtcu ne, kako stopa otrok v osnovno šolo z razmeroma siromašnim besednim zakladom in kako je to lahko tudi razlog za nekakšen jezikovni kompleks manjvrednosti, ki ga posredno sila v rabo italijanskega jezika.

Pri tem pa si Sancinova postavlja vprašanje, kdo je vsemu temu kriv in si hkrati odgovarja: „To niso obtožbe na račun nikogar, še najmanj posameznikov, temveč je to le ugotavljanje dejstev, mimo katerih hodimo skorajda brezbržno ali celo z zavezanimi očmi že polnih trideset let.“ Hkrati pa dodaja: „Prizadeti bi smeli biti kvečjemu tisti, ki to že vsa ta leta mirno gledamo, namesto da bi glasno in vztrajno protestirali. Vsi tisti, ki so

Stališče Slovenske skupnosti o ureditvi mejnih problemov

„V zvezi z rešitvijo obmejnege spora glede cone A in B med Italijo in Jugoslavijo, Slovenska skupnost z zadovoljstvom sprejema na znanje, da je končno napočil čas za odstranitev enega izmed problemov, ki ogrožajo mirno sožitje med Italijani in Slovenci, ki živijo na tem ozemlju. Slovenska skupnost se zaveda, da bo dokončna rešitev tega spornega problema v bodoče onemogočila revanšističnim krogom, da bi še dalje špekulirali z dobro vero tu živečih narodnosti. Obenem Slovenska skupnost ugotavlja, da na tem ozemlju ni mogoče doseči trajne pomiritev in dobrega sožitja brez dokončne in zadovoljive uzakonitve pravic narodnih manjšin. Dvajsetletno neizpolnjevanje londonskega memoranduma in italijanske ustave je za slovensko narodno skupnost v Italiji

v teh letih dozoreli ali zrasli, temu niso niti najmanj krivi. Zanje je to le žalostna danost.“

Na koncu predavateljica poudarja, da če hočemo zajeziti jezikovno mlačnost, moramo nastopiti vsi in z vsemi sredstvi, ki jih imamo na razpolago, zares vsi od najmlajšega do najstarejšega, od dijaka, do šolske vrtnarice in univerzitetnega profesorja, od amaterja do poklicnega gledališčenika, od tistega, ki piše politične uvodnike, do tistega, ki piše kulturna poročila. Samo od nas in našega dela je odvisno, ali bodo čez nekaj desetletij tu še živeli Slovenci.

zadostna negativna izkušnja, da bi bilo vsako nadaljnje izigravanje pravic slovenske narodne skupnosti v Italiji skrajno škodljivo.

Zato Slovenska skupnost pozdravlja dokončno ureditev mejnih problemov kot prispevek k dokončni pomiritvi odnosov med tu živečima narodoma, obenem pa meni, da je to vprašanje tesno povezano s takojšnjo rešitvijo problemov, ki še vedno tarejo slovensko narodnostno skupnost v Italiji. V pričakovanju dokončnih zadovoljivih vesti v zvezi z rešitvijo manjšinskih pravic, Slovenska skupnost vabi k budnosti vse demokratične kroge, da preprečijo vsako revanšistično špekulacijo tistih sil, ki nasprotujejo pravični in dokončni ureditvi odnosov med tu živečima narodoma.“

Velesile pozitivno ocenjujejo dogovor o meji

Mednarodna javnost je z zadovoljstvom sprejela vest o dogovoru med Italijo in Jugoslavijo za dokončno priznanje državnih meja in premostitev dosedanjih sporov. Glavni tajnik OZN dr. Kurt Waldheim je izjavil, da je sporazum med Rimom in Beogradom pozitivno dejanje, ki predstavlja pomemben prispevek k dobrososedskim odnosom med Italijo in Jugoslavijo. Sporazum je usmerjen po načelih temeljne listine OZN.

Dokončna rešitev problemov, ki

zadevajo coni A in B je naletela pri britanski vladi na vidno zadovoljstvo.

V poročilu rimskega dopisnika ugotavlja londonski „Times“, da je samo skrajna desnica napadla ta „zgodovinski dogodek, za katerega Italijani menijo, da je bil neizogiben“. V poročilu iz Beograda pa „Times poudarja predvsem misel, da se je „razblinila prikazen preteklosti“.

V Washingtonu so poudarili, da dosežen sporazum ocenjujejo kot „pomemben korak naprej k okrepitvi miru in varnosti v tem delu Evrope“.

Iz Moskve poročajo, da dogovor odraža duh helsinške konference in smisel izjave o nedotakljivosti povojnih meja, kar je pomemben prispevek k pomirjevanju na evropski celine.

Francoski tisk, z redkimi izjemami, pozitivno ocenjuje dogovor o priznanju meja. „Le Monde“, piše,

AVSTRIJA — LUXEMBURG 6:2 (3:2)

Avstrijska nogometna reprezentanca je v sredo pred 15.000 gledalci na Dunaju premagala ustrezno reprezentanco Luxemburga s 6:2. Avstrijci so zaintrigirali po odmoru kot prerojeni. V tekmi je po dolgem času spet prišla do veljave dobra avstrijska nogometna šola.

Elsner je po igri izjavil: „Koncept, ki smo si ga zastavili pred igro, so igralci v glavnem izpolnili. V prvih minutah igre je sicer kazalo bolj slabo, a potem so se naši znašli in z dopadljivo igro navdušili. To nam vliva vsaj malo upanja za zadnjo tekmo v Wrexhamu. Tam bo mogoče zmagati samo z dobro, premišljeno tehnično igro.“

JUGOSLAVIJA — ŠVEDSKA 3:0 (1:0)

V Zagrebu so Jugoslovani zasluženno in prepričljivo premagali švedsko reprezentanco kar s 3:0 in so v svoji skupini 3 tekmovalja za evropsko prvenstvo že skoraj prvi.

To je bila od sedaj najboljša tekma Jugoslovanov v vsej njihovi nogometni zgodovini. B. L.

Ustanovljena agencija Alpe-Adria

TRST. — V Časnikarskem krožku so predstavili novo tiskovno agencijo „Alpe-Adria“, ki je poskusno delala že nekaj časa. Časnikar Bogo Samsa, odgovorni urednik nove agencije, je v uvodu podčrtal širši značaj agencije:

„Ustanovili smo agencijo Alpe-Adria, da bi predvsem s televizijskimi vestmi prispevali k večjemu obveščanju o vseh aspektih dela in življenja dežele Furlanije-Juljske krajine in tako občutno zapolnili vrzeli na tem področju. V teh krajih je namreč mogoče videti pet televizijskih programov (dva RAI-TV, dva iz Slovenije in enega iz Hrvaške), sama dežela pa je predstavljena le v nekaterih in skrajno pomanjkljivo.“

Naše vesti bodo poročale o dogajanju v političnem, gospodarskem in socialnem življenju dežele, o kulturnih, znanstvenih, športnih in drugih dosežkih, o odnosih dežele s sosedi in o njeni mednarodni vlogi pri gospodarskih in kulturnih izmenjavah.

Pozornost bomo posvečali življenju in tvornosti slovenske narodnostne skupnosti v deželi. Z mednarodno konferenco o manjšinah je dežela Furlanija-Juljska krajina stopila na evropsko pozornico in vse kaže, da bodo manjšinska vprašanja postala posebna privlačnost tega področja. Pri tem bo agencija lahko odigrala važno vlogo informatorja, ne zgolj na področju dežele same, ampak tudi v širšem zaledju in v Evropi.

Agencija bo sodelovala in koordinirala dejavnost s predstavniki italijanske narodnostne skupnosti v Jugoslaviji. Zasedovala bo dnevno kroniko in tudi trajnejša dogajanja na področju dežele Furlanije-Juljske krajine. Težila bo po odprti in objektivni informaciji v interesu človeka.

Agencija se bo trudila, da s konstruktivnim poročanjem prispeva k ustvarjanju dobrih sosedskih odnosov in sodelovanja med Furlanijo-Juljsko krajino in sosednjima jugoslovanskima republikama. Njene vesti bodo segle še širše, zato bodo imele vpliv na celoten jugoslovanski in občasno tudi na evropski prostor.

Agencija bo imela sedež v Trstu, dopisniško mrežo pa v vseh centrih dežele: Gorici, Vidmu in Pordenonu.

šport - šport - šport - šport

SELE — HSV 5:1 (3:0)

Že visok rezultat priča, da so bili naši Selani stalno v premoči. Navkljub temu pa je prvi gol padel šele v 25. minuti, drugi minuto zatem, tretji pa v približno 35. minuti.

V drugem polčasu je bilo do sedemdesete minute že pet golov v nasprotnikovi mreži. Vojakom zvezne vojske se je posrečil častni gol deset minut pred koncem tekme.

Selski nogometaši bi lahko zmagali še izdatneje, če ne bi bil teren tako težak.

Gole so dali: Fridi Mak dva, Stanko Olip, Erik Travnik, in Flori Dovjak po enega.

Postava moštva je bila taka: Hanzl Olip, Nante Olip, Weis, Erik Travnik, Oto Travnik, Stanko Olip, Nante Dovjak, Fridi Mak, Franc Dovjak, Flori Dovjak, Pristovnik.

- Naslednjo tekmo igrajo Selani v Krivi vrbi. Dan in uro boste lahko izvedeli v petek iz koroških dnevnikov.
- Navijači! Pridite v obilnem številu, da boste z bodrenjem podprli selske nogometaše!

SAK — KRIVA VRBA

V soboto, 11. oktobra, je nastopil SAK na domačem igrišču proti moštvu Krive vrbe. Ker tekma ni bila zaključena, o njej ne moremo kaj poročati. Povedali bi le toliko, da je sodnik v 60. minuti pri stanju 2:2 (2:1) zaradi grobega prekrška igralca SAK-a, pre-

kinil igro. Eno je gotovo, in to lahko pribijemo, da sodnik ni bil sposoben voditi tekmo do konca.

SAK igra v nedeljo, 19. oktobra, ob 15. uri v Gospe Sveti.

MLADINCI SAK — POREČE 13:0 (4:0)

Zelo učinkujoča igra mladinskega moštva SAK-a je navdušila prisotne gledalce, ki se po tej poti in hkrati tudi vsi naši ljubitelji nogometa zahvaljujejo k tako sijajnemu uspehu naših mladincev. Igralci so od prve do zadnje minute napadali, tako da so goli padali drug za drugim. Posebno v drugem polčasu so bili nasprotniku nadmočni, zlasti kondicijsko, ker je kombiniralo celotno moštvo. SAK je zadel štirikrat tudi vratnico.

Nasprotnikovo mrežo so zatresli: Velik (5), Polanšek (2), Kupper (4), Perč in Čertov po enega.

Igrali so: Gregorič, Domej, Britzmann, (Sadjak), Benetek, Smrečnik, Velik, Kupper, Perč, Čertov, Polanšek in Dlopst.

EVROPSKA POKALNA TEKMOVANJA

Pred kratkim so v Zürichu izžrebali nasprotnike za evropska pokalna tekmovalja.

Kot je znano, so iz nadaljnega tekmovalja za evropske prvake od avstrijskih klubov izpadli že v prvem kolu kar trije: Wacker Innsbruck je visoko izgubil proti Borussiji Mönchengladbachu (prva tekma 1:1, povratna 1:6), VÖEST proti Vašašu (prvo tekmo je

dobil z 2:0, povratno izgubil z 0:4), Rapid je bil poražen od turškega moštva Galataseraja (doma je zmagal z 1:0, povratno tekmo je izgubil z 1:3). Medtem ko se je graški Sturm dobro držal: prvo tekmo je dobil doma s Slavijo iz Sofije s 3:1, na tujem je izgubil z 0:1. Tako se je Sturm kot edini avstrijski zastopnik uvrstil v drugo kolo: igral bo z madžarskim moštvom Halađaš Vašutašom.

Izmed jugoslovanskih enajsteric bo Hajduk v pokalu prvakov igral v prvi tekmi doma z Molenbeekom (Belgija). V pokalu pokalov bo banjaluški Borac v prvi tekmi gostoval v Belgiji pri Anderlechtu. V pokalu UEFA bo Crvena zvezda startala v 2. kolu v Beogradu proti zahodnonemški enajsterici iz Hamburga.

● **BOKS ŠESTA ZMAGA PARLOVA**

ZAGREB. — Jugoslovanski boksar srednjetežke kategorije Mate Parlov je premagal Amerikanca Johna Griffina. Ta je namreč po petem krogu odstopil. Dvoboj je bil določen na osem krogov.

Po prvotnih napovedih bi moral predstavljati Griffin za Parlova težko oviro. Izkazalo pa se je, da predvidevanja strokovnjakov niso obveljala.

To je bilo že šesto Parlovo srečanje v njegovi profesionalni karieri in je v njem izbojeval že svojo šesto zmago, katero je 9000 gledalcev, ki so do zadnjega kotička napolnili povsem razprodano zagrebško športno dvorano, z navdušenjem pozdravilo.